

СЛОВО

Без мови немає нації

slovo.prosvita.com.ua

ч. 20 (293)
19–25 травня
2005 р.

Просвіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА» імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Фото Г. Оборської

ПЕРШИМ РУКУ ПОДАСТЬ РОЗУМНІШИЙ...

Минулого четверга, 12 травня 2005 року, сталася подія, яка, без перебільшення, сколихнула всю Україну: Президент Ющенко говорив з усім народом. Випадок безпрецедентний, по-своєму знаковий: не тільки за 14 років Незалежності, а й за всю історію такого не було — у прямому ефірі на трьох загальнонаціональних телеканалах тривало це двогодинне, далеко не просте спілкування. Тисячі й тисячі людей різної політичної орієнтації — прихильники та опоненти — взяли в ньому участь. Запитання надходили на телефонні номери та через Інтернет-мережу. На кожне відповідало по 20 секунд, кожні 5 секунд надходило по 10 дзвінків. Тільки студія телеканалу СТБ, наприклад, закінчуючи приймати дзвінки, повідомила: за дві години ефіру зателефонувало 26 тисяч глядачів, а Новий канал зафіксував, що надійшло більше 4 тисяч запитань через мережу Інтернет.

Однак унікальність цієї акції полягає не тільки в масовому охопленні населення — для порівняння: передвиборні теледебати викликали не менш масовий інтерес, — а й у кількох яскраво виражених особливостях. Вони полягають у наступному:

По-перше, це було справді двостороннє спілкування, своєрідне колективне інтерв'ю на вільну тему, де кожен громадянин міг поставити — і ставив — будь-яке запитання Президентіві країни.

По-друге, це був захід, який продемонстрував демократизм, відкритість і доступність нової влади, її конкретні кроки наближення до народу.

По-третє, це був абсолютно новий стиль спілкування лідера нації з масами, започаткований революційним Майданом: навіть соловей-Кравчук, не кажучи вже про недорікуватого Кучму,

не наважувався постати перед такою масою народу сам на сам і вести мову експромтом.

По-четверте, цей багатоканальний прямий ефір продемонстрував високі моральні якості, знання справи, ерудицію, зрештою, звичайну мужність Віктора Ющенка, який вийшов на люди і з усією відвертістю, не ховаючись за хитромудрими фразами, відповідав на найгостріші запитання.

А вони, запитання, були не завжди приємними, швидше, гострими й проблемними, давно наболілими, а то й відверто ворожими. Людей цікавило все: соціальна політика, кадрові промахи, зростання цін, недавнє святкування 60-річчя перемоги у Другій світовій війні (яка ще й досі для багатьох за компартійно-радянськими ідеологічними стереотипами є Вітчизняною), економіка й податки, розбазарювання землі та вступ до НАТО, орієнтація на Росію чи на Європу і багато іншого.

Однак виокремимо три найважливіші, загальнонаціонального значення, проблеми, які нині є найбільш важливими точками суспільного організму:

1) мовна політика та спроби певних політичних сил надати статус офіційної (читай — державної) російській мові;

2) галас “нової опозиції” про нібито політичні репресії, розв’язані владою в країні;

3) примирення ветеранів минулої війни, які воювали в лавах Радянської Армії, та вояків ОУН-УПА.

На ці надзвичайно гострі нині теми сипалися найколючіші, найрадикальніші та найворожіші запитання, лунали з майданів і вулиць вигуки “Ющенка геть!” та “Ющенко так!” І це — Україна.

Те, що на перше місце поставлено **мовне питання**, зовсім не означає недооцінку економічної, соціальної чи зов-

ПОГЛЯД

нішньополітичної проблематики. Це тільки означає, що проблема української мови впродовж усіх 14 років Незалежності відсувалася на задній план: мовляв, головними є соціально-економічні питання, а мовні — то другорядне. Більше того, кожних президентських чи парламентських виборів розігрувалася мовна карта, велося спекулятивне загравання з так званим російськомовним населенням. Згадаймо: ще за першої каденції Кучма обіцяв надати російській статус другої державної. І претендент-суперник Ющенка запустив цю спекулятивну ідею минулих перегонів. Та й нині у Верховній Раді напередодні парламентських виборів 2006 знову витягується ця засмальована карта у вигляді доброго десятка різних “мовних” законопроектів.

Така недолуга й ворожа для титульної нації політика, на жаль, призвела до негативних наслідків: зросійщення населення набрало тотальних масштабів.

Чому питання національної мови в національній державі — наріжне? Бо мова — основна ознака нації. Вона не тільки засіб спілкування, вона — генетичний код розвитку спільноти, психології нації, її науки й культури, у ній спресований історичний досвід багатьох поколінь. Є мова — є нація, немає мови — немає нації.

Ось чому будь-який завойовник намагався нищити мову підкореного народу — адже саме мова є консолідуючим чинником при організації опору. Саме тут криються корені колонізації, романізації, змадящення, а найбільше — зросійщення, які наш народ переживав на різних етапах своєї історії.

Закінчення на с. 6

Тарас ШЕВЧЕНКО із циклу “В КАЗЕМАТІ” XII

*Чи ми ще зійдемося знову?
Чи вже навіки розійшлись?
І слово правди і любові
В степи і дебрі рознесли!
Нехай і так. Не наша мати,
А довелося поважати.
То воля Господа. Годіть!
Смиріться, молитесь Богу
І згадуйте один другого.
Свою Україну любіть,
Любіть її... Во время люте,
В остатню тяжкую минуту
За неї Господа моліть.*

[19—30 травня 1847, Петербург]

Тарасова церква

Стор. 8—9

Уряд на пря- мому зв'язку

Стор. 3

Екстрім для туристів

Стор. 11

ПОГЛЯД

Продовження. Початок на с. 1

Ось чому такі держави, як Франція, Польща та інші, мовам яких ніщо і ніхто безпосередньо не загрожує, подбали про законодавчий захист національних мов. Росія ж розробила концепцію зміцнення й утвердження російської мови не тільки на терені Федерації, а й у країнах СНД загалом.

У нас же знаходяться мудрагелі, які безсоромно висуюють безглузду й надуману проблему — надання російській мові статусу державної. Практично це означає заупокій для мови титульної нації. Галас про якісь нібито мовні утиски “рускоязычного населення” не витримує жодної критики: ніяких утисків не існує. Навпаки, виникла реальна загроза мові корінного населення, титульної нації через агресивне зросійщення.

Мовні запитання для Ющенка досить складні: українці справедливо вимагають захисту національної мови, “рускоязычнє”, яких, на жаль, немало, несправедливо хочуть для російської статусу другої державної мови. І це — Україна. Президент правильно наголосив: ми живемо в українській державі, де державною мовою за Конституцією є українська. Але тут же зробив

ПЕРШИМ РУКУ ПОДАСТЬ РОЗУМНІШИЙ...

реверанс у бік російськомовних: мовляв, обидві сторони мають втримувати толерантність і взаємне розуміння, “не треба взаємно виключати вимоги”. А чому, власне? Чому титульна нація має миритися з упослідженням своєї рідної мови і не виключати неправомірних вимог однієї, хоча й найчисленнішої, але меншини? Українців у Росії — також мільйони, але як поставилися б росіяни, якби ті почали вимагати державного статусу для своєї мови? Або якби хоча б один думець заговорив у російському парламенті українською?

На жаль, наш Президент усупереч своїй українській душі, у чому сумнівів не виникає, потрапив під вплив свого оточення й готовий іти на компроміс у принциповому національному питанні, де не може бути місця компромісам. Інакше чим пояснити, що саме з надр президентського оточення вплив проект указу про обов’язковість для чиновників знати російську мову? Та вони й так її знають, на відміну від української, якою навіть окремі міністри (нового уряду!) не володіють. Інакше, чим пояснити, що, коментуючи мовну проблему в прямому ефірі, Прези-

дент знову поступається “рускоязычю” за рахунок національного, наголошуючи, що “ми будемо про-ти запровадження будь-яких пільг до українськомовних видавництв. Ми виходимо з того, що фіскальна політика, податки для всіх рівні, а державна підтримка має бути чітко задекларована в бюджеті”?! Суперечність тут очевидна: чітко — проти пільг українськомовній літературі й розпливчато загалом — про її бюджетну підтримку. Підтримка — не подачка, а створення пріоритетних умов для розвитку національної мови в національній державі, в тому числі й податкових послаблень. Як у Франції, Польщі, у тій же Росії... Це давно час збагнути нашим владомощам.

У питаннях щодо галасу “нові опозиції” про репресії Ющенко набагато чіткіший, твердіший і послідовніший: “Я думаю, що жулікам і бандитам у політиці немає чого робити. Не побудуєш своєї політики на брехні, на грабунках, на мільярдах втрачених коштів; для мене, повірте, це не опозиція”. І наводить просто-таки убивчі факти: торік украдено з бюджету 4 мільярди грн. з відшкодування податку на додану вартість; 2 мільярди грн. украдено

на залізниці — за телефонною командою їх переказано на виборчу кампанію провладного кандидата; 1 мільярд поцуплено через ДУСю (Державне управління справами); півтора мільйона торік пішло тільки на букети, які дарував президент України; 100 мільйонів украдено під маркою заохочення олімпійців; 300 тисяч сухих пайків забрано з військових складів для харчування прихильників Януковича...

Факти вражають: про які репресії можна говорити? Говорити можна і треба про невідворотність покарання за вчинені злочини, якщо ми хочемо будувати правову державу. Тому з розумінням сприймаються цифри: за 1,5 місяці викрито 19 262 злочинів, кожний 3-й злочин — це або хабар, або зловживання владою; серед злочинців, на жаль, керівники обл- і райдержадміністрацій, управлінь і відділів держструктур та інші.

У питаннях примирення ветеранів Віктор Ющенко був на висоті. Він першим із провідників нації публічно висунув це животрепетне питання. І воїни Радянської армії, і вояки Української Повстанської, хоч і билися в різних загонах, воювали за волю єдиного українського

народу. “Легендарному поколінню, яке пройшло війну й володіє мудрістю, слід подати руку один одному”, — закликає Віктор Ющенко. Ми єдина нація, єдиний народ — у цьому суть і цим треба дорожити. На в’дливне запитання зі Львова: “Хто перший має примиритися — той, хто розорив мене, мою Галичину і вигнав мене в Сибір, чи я?” Віктор Ющенко відповів коротко і мудро: “Першим руку подає розумніший”.

До цього нічого додати...

• Віталій КАРПЕНКО

ІСТОРИЧНИЙ РАКУРС

Найжорсткіший і нахабний наступ на українську мову мав місце у містах півдня України, де русифікація була набагато глибшою, руйнівнішою.

Ось як проходив процес українізації вназ у колишній Одеській губернії. У той час, як по Україні в середньому серед міщан українці складали 47 %, росіяни 25 %, євреї 22 %, в Одесі, як стверджує сучасний український історик Петро Соболев, українців було зовсім мало — 4 %, а переважали росіяни, яких було 45,6 % та євреї — 44 %.

З них і формувалися основні кадри викладачів та студентів в Одесі. У 1922—23 навчальному році в Одеській губернії було лише 4 % українських закладів професійної освіти, хоча відсоток учнів української національності складав 22,2 %. Отже, вже з цього видно, що для опору українізації тут був сприятливий етнічний ґрунт. Впровадження української мови у вназ залежало від того, наскільки українською мовою володів викладацький склад. Ця справа краще вирішувалася у тих містах півдня, де цьому сприяв національний склад. Так, у Херсонському окрузі, де проживало 75 % українців, на 1 жовтня 1924 року налічувалося 60 % педагогів, які добре володіли українською мовою. А в Миколаєві стан був цілком протилежним: у Миколаївському інституті народної освіти на початку 1923—24 навчального року українською викладали тільки два викладачі. Один — українську мову та літературу, інший — українську мову та історію України.

Керівництво вищого навчального закладу займалося формальним адмініструванням, неодноразово приймаючи рішення про необхідність вільного володіння рідною мовою абітурієнтами та випускниками.

Періодично виходили розпорядження про заборону видавати випусникам свідоцтва про закінчення інституту без знання україн-

НЕ ПОВТОРИТИ ПОМИЛОК

На жаль, нехтї до української мови у містах півдня України має давнє коріння. Це соціально-культурна проблема, яка вимагає всебічного делікатного вирішення. У переломні моменти історії це явище може спалахнути з новою силою, стати суттєвим гальмівним чинником державного будівництва. Тому повчально розглянути досвід українізації 1920-их років у вназ південного заходу України.

ської мови. Надокучливе адміністрування підсилювало антиукраїнські настрої серед викладачів і студентства, призводило до формального засвоєння азів мови. Серед прийнятих до інституту в 1925—26 навчальному році тільки 77 були українцями, а решта — росіянами та євреями. Як наслідок, українізація у цьому вназ вирождалась в антиукраїнську стихію. Сильні антиукраїнські настрої були в Одеському інституті народної освіти. У 1923—24 роках українці тут складали лише 15 %. Незважаючи на це, впроваджується низка адміністративних заходів, яка кінцевим

строком повної українізації визначила 1 вересня 1927 року. Але результати були невтішні. Лише 15 % книг у книгозбірні були українськими, тільки 25 % викладачів читали українською. Сформувалася група викладачів, серед них і ректори, які відверто вороже ставилися до впровадження української мови, — Губуш, Готалов, Елін, Самулевич, Хаїт. Посилювали антиукраїнські настрої в інституті й деякі рішення відомчої комісії з українізації, наприклад, рішення цілком українізувати в 1926—27 н. р. робітфак і перший курс інституту. Студенти, які не опанували української мови, склали вимогу про припинення читання лекцій українською професорами Свіренком та Лозинським. Останнім довелося поступитися вимогам студентів. Хоча на 1928—29 рік “українізація” була доведена до 75 % — на папері.

Здавалося б, що найсприятливіші умови для впровадження української мови мали бути у сільськогосподарських вищих навчальних закладах. Однак це було не так. Невисокою була частка студентів-українців в Одеському сільськогосподарському інституті — 33 %. Стільки ж викладачів, що володіли українською мовою. На засіданнях предметних комісій висловлювалися відверто вороже до українізації, не досить прихильною була й адміністрація.

Наслідок — навіть у групах, де було 80 % студентів-українців, усі спілкувалися російською мовою. Вину за гальмування переходу на укра-

їнську мову професура та адміністрація намагалися перекласти на студентів, кажучи, що тим подобається не своя мова, а російська. Не в кращому стані щодо українізації були сільськогосподарські вназ, розташовані у сільській місцевості. Отже, сільськогосподарські вназ півдня готували нове покоління носіїв російської мови для українського села.

Войовничий опір українізації чинили у вназ технічної освіти. У закладах такого профілю Миколаєва українців було 220. У той час як євреїв було 285, а росіян — 253. У Миколаївському вечірньому робітничому технікумі студенти вимагали викладати російською, бо, мовляв, на роботі їм доводилося мати справу з російськомовними працівниками.

Такі настрої мали тут відповідне етнічне підґрунтя. Досить сказати, що лише троє педагогів у цьому технікумі були українцями. Проти українізації виступила значна частина студентів Одеського політехнічного інституту.

Усе ж студенти не настільки вороже ставилися до впровадження української мови, як професура. Жорсткий опір чинили кадри, що сформувалися ще в дореволюційні часи. Так, професор Одеського інституту народного господарства П. Толстой на засіданні відомчої комісії 17 квітня 1928 року заявив: “Стан із вирішенням національного питання вважаю насильництвом, а товаришів, що перейшли на викладання українською мовою, — ренегатами”. Інший професор ОІНГ Сухов на запитання українською мовою відповідав турецькою. Ще один професор того ж вназ Готалов вдавався до такої образи: лекції читав українською, а наприкінці казав: “А тепер я вам викладу цю саму лекцію людською мовою”, — і дублював російською.

Більша ж частина викладачів виступала не так відверто, а нама-

галася саботувати українізацію мовчки. Тобто, знаходила різні відмовки від вивчення української мови, пропускала заняття на курсах українознавства, знала мову, але не використовувала її в роботі. Для зриву українізації використовувався фактор часу, коли під приводом відстрочки терміну переходу на викладання українською мовою гальмувалися українізаційні процеси. Так, керівництво Одеського хіміко-фармацевтичного інституту весь час висилало клопотання до керівництва профосвіти про відстрочку вивчення української мови для ряду професорів, а для деяких, із різних причин, звільнення від вивчення української мови (поважний вік, хвороба, неслів’янське походження і т. ін.). Керівник профосвіти Я. Ряппо задовольняв такі клопотання. Як наслідок, у цьому вназ із 53-ох викладачів лише 18 викладали українською, а загальний рівень українізації склав 35 %. Така практика існувала і в інших навчальних закладах.

Розглянуті у цій статті приклади впровадження української мови у вназ південного заходу України (тодішньої Одеської губернії) показують, що об’єктивні та суб’єктивні причини невдач тут були набагато серйозніші, аніж на інших землях України. Недооцінювати ці причини не слід. Їхнім вивченням повинні б зайнятися поважні державні інституції — це питання національної безпеки держави.

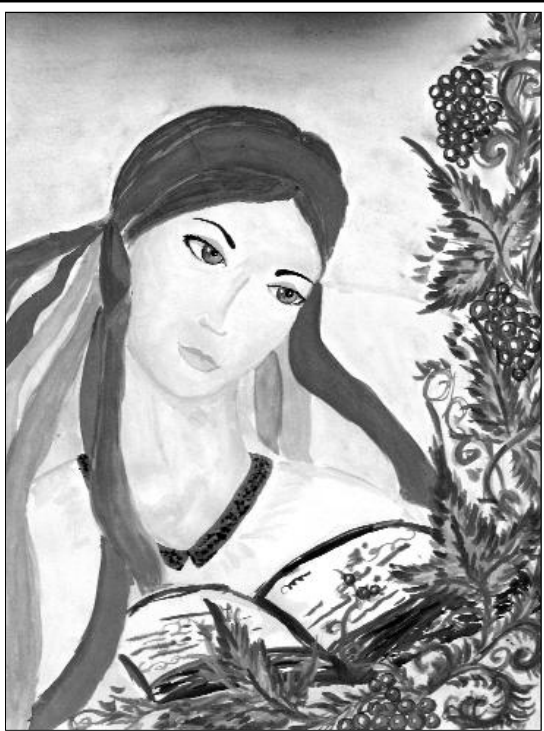
Невдала українізація 1920-их років призвела до триумфу україножерства і в 1930-их український народ віддав найжахливіші в його історії жертви.

Національні кадри українства в містах піддано жорстоким репресіям, і вони довго не поповнювалися вихідцями з сіл, — після геноциду українських селян голодомором 1931—1933 років. Життєвий простір було звільнено від українців — його заповнили чужинцями.

В Одеську область лише в 1933-му році було переселено з Горьковської області Росії 2 120 господарств та з Білорусі — 4 630 господарств.

То ж не дивно, що тут і в селах почала звучати не українська мова.

• Ігор ЧОРНОПИСЬКИЙ, член Спілки журналістів України

Робота переможниці дитячо-юнацького конкурсу патріотичного плаката і малюнка “Палітра українського слова”, організованого ВУТ “Просвіта”, Марії Гермашевої. Про цей конкурс та його лауреатів читайте в наступному числі тижневика.

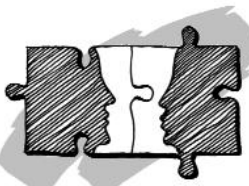

Фото Г. Оборської

Загальна й медична демографія — наука, що вивчає народжуваність і смертність, — у 20-их і першій половині 30-их років минулого століття була одним із плідних напрямків у роботі Української Академії Наук (УАН), а Демографічний інститут УАН здобув міжнародний авторитет. Проте перепис населення в січні 1937 р. викрив катастрофічні демографічні наслідки голодомору 1932—1933 рр. і викликав політичний скандал. Результати перепису “скасували”, демографів репресували, інститут закрили. Сяк-так демографічні студії знову почали оприлюднюватися лише через 40—50 років. Сьогодні маємо кілька авторитетних дослідницьких центрів. Маємо, бо мусимо їх мати не лише з огляду на академічну поліфонію. Соціально-економічні проблеми, які супроводжують перехід України від тоталітаризму до демократичного суспільства, спричинилися до системної демографічної кризи, вона стала загрозою для національної безпеки. Зменшення народжуваності при одночасному зростанні смертності — засаднича характеристика того, що діється. Хрести, а не хрестини... Нарисовавши динаміку цих показників на одному графіку, побачимо, що дві лінії перетинаються, як діагоналі чотирикутника. Це й спричинилося до скорботної аналогії, яку запровадили у вжиток західні демографи: “Слов’янський Хрест”. Щоправда, поглянувши на теперішню ситуацію в Польщі, Чехії, Словаччині чи Словенії, пересвідчимося, що власне слов’янського цей “хрест” має мало. Він віддзеркалює лише соціально-економічну убогість тоталітарних і посттоталітарних режимів. У середньому на

400 тис. осіб щороку в Україні стає менше... Таблиця 1 дозволяє побачити, про що, власне, йдеться. Тривалість життя залежить, перше, від структури смертності за причинами (наприклад, серцево-судинні хвороби чи інфекційна патологія), по-друге, від середнього віку тих, що померли. Назгал від інфекцій ідуть із життя люди молодого та зрілого віку, тоді як інфаркти чи інсульти частіші в старшому. “Слов’янський хрест” значною мірою ґрунтується на “помолодшанні” всіх причин смерті внаслідок несприятливих умов та способу життя. Одним із віддзеркалень цієї закономірності є різниця між чоловіками та жінками. Чоловіки не доживають до жіночих стандартів у всіх країнах, і це базується на біологічних особливостях Єви. Проте Адам — якщо він палить, п’є і працює на небезпечній роботі чи встановлює “конституційний лад” у Чечні, — має додатковий ризик ранньої смерті.

Усі демографічні процеси взаємно залежні один від одного і від тих характеристик суспільного господарювання, які не належать до компетенції демографів. Системна “закільцьованість” причин і наслідків створює певні труднощі для аналізу. Виокремлення окремих складників системних процесів — не проста справа. Розвиток (і саме існування демографії) спирається на статистику й математичну статистику. Перша — наука про облік населення чи його окремих груп (мігрантів; тих, що народилися чи померли тощо). Друга — матстатистика — з обліком не має нічого спільного і є одним із розділів математики. Зокрема її використання дозволяє дослідити витоки регіональних демографічних відмінностей. Вони в нас

«СЛОВ’ЯНСЬКИЙ ХРЕСТ»

Проблема смерті — одна з найстаріших серед проблем, які поставило перед собою людство. Сучасні досягнення теоретичної біології (і геронтології, яка є одним із її розділів) свідчать про те, що явища життя, старіння і смерті можуть (і мусять) входити в єдину науку, яка вивчає всю сукупність процесів становлення, розвитку і загибелі організму. “Будь-який успіх у вивченні смерті є одночасно успіхом у вивченні життя”, — писав сімдесят років тому видатний український учений О. В. Нагорний, дослідження якого значною мірою визначили подальший розвій геронтології.

неприродно великі, що саме по собі свідчить про кризові явища. За смертністю від окремих причин відмінності між окремими адміністративними територіями сягають 2—3—5 разів; може скластися враження, що йдеться про регіони різних держав. Умовно задовільною можна вважати ситуацію в АР Крим, областях Вінницькій, Волинській, Закарпатській, Івано-Франківській, Львівській, Миколаївській, Рівненській, Тернопільській, Харківській та Чернівецькій, а також у містах Київ та Севастополь. Гірша картина на Житомирщині, в Запорізькій області, на Київщині, Кіровоградщині, Одещині, Полтавщині, Сумщині, Хмельниччині та Черкащині. Гостра (власне, катастрофічна) ситуація склалася в областях Донецькій, Луганській, Дніпропетровській, Херсонській та Чернігівській.

Що стоїть за регіональними відмінностями: чому, скажімо, Львівська область і Луганщина є “антиподами” не лише в географічному сенсі, а й за багатьма демографічними показниками? Відповідаючи на ці запитання, ми з колегами провели розрахунки впливу економіки кожної з 27 адміністративних територій на демографічні розбіжності між ними.

а вони, в свою чергу, провокують кримінал, нестабільність сім’ї і розпусту, — то яке вже тут здоров’я... Для оцінки соціальної маргіналізації (люмпенізації) ми використали регіональні показники злочинності та інфікованості ВІЛ/СНІДом. Горе нам, але саме найгрошовитіші індустріальні регіони (за винятком Києва) — найпроблемніші з багатьох точок зору, а з демографічної, — насамперед. Нелюдські умови праці, вбивча екологія (пухлини), побутові, дорожні та кримінальні нещастя, пияцтво й “наркота” забирають багато життів — переважно молодих, переважно чоловічих. Другий стовпчик табл. 2 віддзеркалює справжню, а не псевдоетнічну сутність “слов’янського хреста”: 60 % регіональних розбіжностей щодо загальної смертності і 50 % — щодо тривалості життя зумовлені не браком грошей, а такою поведінкою, яка свідчить радше про брак розуму. Що робити?

Перше: маємо усвідомити, що за рахунок економічних важелів підвищити народжуваність не можемо, як не може цього зробити багата Європа. Німеччина рятується від депопуляції імміграцією турків, Франція — виходців із Північної

спричиняється до викривленої життєвої оптики, внаслідок якої людина не розрізняє предметів, віддаленіших, ніж торговельний кіоск чи кнайпа. Хто бачить далі, втікає за кордон; “бригада” й “авторитет” стають привабливими через “повноту життя”; валютна повія — це “круто”...

Зазирнувши в довідники, можемо дати “локальні” рекомендації щодо покращання демографічної ситуації. Так, для Донецької обл. це, насамперед, зменшення смертності внаслідок нещасних випадків, отруєнь і травм; для Київщини й Кіровоградщини — зниження смертності від злочинок новотворень; для областей Волинської, Івано-Франківської та Львівської — зменшення кількості смертей від хвороб органів дихання і т. ін. Такі рекомендації назагал є коректними, але їхня цінність невелика: за поодинокими винятками жодна проблема не може бути вирішена на місцевому рівні. Рекомендації загальнодержавного плану, боюся, розчарують читачів своєю прозаїчністю і відсутністю чогось подібного до магічної палички (як упорядовж десяти років вони не зачаровують високих посадовців, котрим демографія складають свої меморандуми).

Світова практика свідчить про кілька основних шляхів зниження смертності. Перший — повна (чи майже повна) ліквідація тих захворювань, ліквідувати які дозволяє сучасна медична наука. Йдеться, передовсім, про інфекційні хвороби. Другий — така організація життя громадян і роботи рятувальних служб, яка зменшує до можливого мінімуму побутовий дорожній і виробничий травматизм. Третій шлях — “відтискування” смертей, зумовлених старінням (провідними серед них є серцево-судинні захворювання і рак). Бажаною є одночасна реалізація всіх шляхів і засобів. Проте найчутливішими до вкладання державних грошей (і найефективнішими з огляду на молодий вік потенційних жертв) є перші два підходи. Весь світ має проблеми з туберкульозом і СНІДом, у кожній державі люди гинуть за кермом чи під колесами авто, але те, що діється в Україні, не лише наше лихо, а й наша ганьба.

Кожний рік, на який ми хочемо збільшити тривалість життя, коштує або дорого, або дуже дорого. Проте йдеться не лише про гроші. Не в останню чергу потребуємо таких змін у світогляді людей, які спонукали б цінувати здоров’я і життя принаймні не менше, ніж тютюн і алкоголь. Ще 200 років тому Г. Шторх писав: “Вважаю за аксіому, що число народжених і число померлих є в безперечнім співвідношенні з фізичним, політичним та моральним станом людності”. Ця аксіома лишається неспростованою.

● **Володимир ВОЙТЕНКО,**
професор

Таблиця 2. Сукупний внесок (%) деяких чинників у регіональні варіації демографічних показників

	Економіка	Люмпенізація
Народжуваність	44,8	33,9
Смертність від усіх причин	59,6	67,8
Смертність від хвороб серця і судин	33,9	16,7
Смертність від пухлин	46,0	40,6
Смертність від нещасних випадків	35,6	54,7
Смертність від хвороб органів дихання	10,3	7,7
Смертність від інфекцій	18,6	50,6
Середня тривалість життя	27,2	51,3

Якби регіональні варіації залежали ЛІШЕ від економічних чинників, показник їхнього впливу (математики кажуть “коефіцієнт детермінації”) сягав би 100 %. Насправді ж, як свідчить таблиця 2, вісім узятих до уваги найголовніших економічних характеристик мають набагато менший сукупний вплив (від 10 % до 60 %). Відтак на “позаекономічний демографічний ресурс” припадає від 90 % до 40 % міжрегіональних розбіжностей. І що ж це за ресурс? Поговоримо про два з восьми використаних економічних показників: грошові доходи і грошові видатки населення в перерахунку на одну особу. Чи добре мати багато грошей? А це залежить від того, як вони зароблені й на що їх витрачають. Якщо йдеться про заробітки на виробництві за застарілою технологією (там, де вибухає метан, чи там, де ідуча “хімія” фактично є технологічною нормою, а не відхиленням від неї), то за таку роботу платять грубішими грішми, а за такі гроші треба платити здоров’ям. Якщо — до того ж — заробіток витрачається на тютюн, алкоголь і наркотики,

Африки, Велика Британія — мешканців з Індії та інших країн вікторіанської імперії. 8,5 тис. гривень на пелюшки, які дає новонародженому нова влада, — безумовне благо, але недостатнє для “бебі-буму”. Справжня ціна за продукування людини і громадянина від метрики до паспорта набагато більша (не кажучи вже про моду на бездітну чи одностатеву сім’ю, яка віддзеркалює глибинні зміни соціальної психології і не винятково економічною проблемою).

Друге: мусимо знати, що, сягнувши західних стандартів із високою тривалістю життя включно, матимемо “іхні” проблеми. Зростаюча кількість пенсіонерів, величезні витрати на “соціальку” та медицину, напруження в системі “робітники—утриманці”, підвищення пенсійного віку... За все треба коштує і чимось розплачуватися.

Третє: майбутні печалі, лишивши майбутньому, мусимо шлях до них розпочинати сьогодні. Висока смертність (і надсмертність молодих чоловіків) має не лише економічні, а й соціально-психологічні еквіваленти. Безперспективність

Таблиця 1. Середня тривалість життя (роки) в Україні, деяких країнах СНД і розвинених країнах світу

	Все населення	Чоловіки	Жінки	Різниця
Україна	68,2	62,6	74,1	— 11,5
Російська Федерація	64,8	58,5	72,0	— 13,5
Білорусь	68,0	62,3	74,1	— 11,8
США	77,0	74,0	80,0	— 6,0
Італія	79,0	75,7	82,1	— 6,4
Швеція	79,6	77,1	82,0	— 4,9
Японія	82,0	78,0	85,0	— 7,0

НЕ МОЖУ МОВЧАТИ!

НЕ ПІДПISУЙТЕ ТОГО УКАЗУ, ВІКТОРЕ АНДРІЙОВИЧУ!

Президентів України п. Ющенку В. А.

ШАНОВНИЙ ПАНЕ ПРЕЗИДЕНТЕ!

Ми Вас обирали не для того, щоб Ви нам підвищили пенсії чи зарплатню, ми Вас обирали для того, щоб Ви захистили український народ від знищення, від русифікації, щоб Україна була українською! Українці, які Вас обирали, готові їсти хліб і воду, але щоб ми на своїй споконвічній землі почували себе Господарями, а не рабами росіян.

Ви, мабуть, забули про те, як нищили протягом століть нашу мову окупанти польські, мадярські, румунські, московські! Ви, мабуть, забули емські й валуєвські укази про заборону української мови, постанови ЦК КПРС, Ви забули про коліївщину, про визвольну війну Б. Хмельницького, про знищення Батурина, про знищення Запорізької Січі, про Соловки, про голодомори! Ви справді забули... Бо якби Ви про це пам'ятали, то Ви б ніколи, за жодних обставин не видавали таких ганебних, таких єзуїтських, смертельних для мови рідного народу указів! Такий указ може видати лише раб, лише зрадник! Навіть цей нікчемний хохол Кучма не посмів видати подібний указ.

Пане Президенте, дозвольте Вам нагадати, чому сьогодні 50 % населення України розмовляє російською мовою. А тому, що з часу Переяславської Ради російський царизм, а потім комуністично-більшовицький СРСР насильно русифікували українців, забороняли вчитися і розмовляти українською мовою, фізично знищили та вислали в Сибір мільйони українців, а на їхнє місце заселили росіян та інших представників зрусифікованих народів. Ви що, не знаєте про те, що сьогодні в незалежній Україні у східних областях українці не мають можливості навчатися рідною мовою, що вони бояться розмовляти українською, бо тутешні російські шовіністи ображають, принижують їх, а то й просто б'ють, що в 2003 році в Донецьку примусово закрили українську школу № 36?!

Через таких гнилих лібералів, як Грушевський і Винниченко, які намагалися всім догодити, ми 1918 року втратили державність, з їхньої вини загинули герої Крут, бо вони не створили армії для захисту держави. Яке Ви маєте право зобов'язувати мене, як керівника, на своїй землі, у своїй державі розмовляти з людьми російською мовою? Ви своїм указом хочете перетворити українців на маріонеток, на рабів, принижуватися перед чужинцями! Не я повинен звертатися до росіян російською мовою, а навпаки — росіяни зобов'язані знати державну мову. Хто росіянам в Україні забороняє навчатися в школі та спілкуватися в побуті рідною мовою, що Ви так ревно стали на захист російської мови? Ви би краще стали на захист української мови у Росії та в інших державах.

Не російська, а українська мова в Україні потребує захисту, вимагає відновлення справедливості за заподіяну їй шкоду. Але, на жаль, справедливості немає, русифікація продовжується, причому ще цинічніше, ніж у радянські часи, і Ви допомагаєте у цьому.

А я так щиро вірив Вам. Мені вже 66 років. Я добровільно збирав підписи на Вашу підтримку, на трьох турах був членом дільничної виборчої комісії, розклеював по місту плакати на Вашу підтримку, за власні кошти їздив по селах агітувати за Вас. Я все життя мріяв про незалежну Україну, мене виключили з технікуму за антирадянську агітацію і пропаганду, два рази виключали з комсомолу, я був членом підпільної організації Український Національний Фронт, особисто в 1989 році на одному із перших заводів у Львові вивішував національний прапор, був головою осередку товариства української мови ім. Т. Шевченка на заводі.

Якщо Ви такий указ підпишете, то згانیтьте своє ім'я в історії України навіки.

З великим болем у серці

Методій ВОЛОШИН,
м. Львів

БАЧИМО СУТЬ РЕЧЕЙ

ність, а отже, і державність. Сподіваюся, що нова українська влада, Президент Віктор Ющенко створять в Україні всі умови для того, аби культурна політика була виразною, а національна ідентичність не залишалася б розмитою. Адже мова через культуру формує націю і національну державу.

Перша леді Росії очолює Товариство російської мови. До нього входять не лише кращі академічні та інтелектуальні сили, а й фінансова та промислова еліта.

Ми, українці, ще й сьогодні можемо лише заздрити такому цілісному розумінню фундаментальної важливості мови.

Ось і в Мар'їнському районі, де проживає переважна більшість українців, скрізь панує російська мова — в органах державної влади, в освіті, культурі, бізнесі. Навіть районна громадсько-політична газета "Мар'їнська нива" після того, як її головним редактором стала Стрибіж Світлана Павлівна — представник Партії регіонів, перетворилася на двомовну, нагадує мішок, зодягнений на голову мешканцям району.

Шановний Вікторе Андрійовичу! Під час виборчої кампанії Ви часто вживали словосполучення "Моя Нація". Сьогодні у Вас як Президента країни є можливість зробити все необхідне

СПОДІВАЮСЬ...

для консолідації української нації, українського народу.

Мене дивує, що досі нічого не чути про проект указу на захист української мови. Ви, пане Президенте, наголошували на тому, що ми зможемо багато зрозуміти і побачити, якщо піднімемося до вершин Тарасової думки. Читаймо Шевченка щодня.

Сподіваюся, Вікторе Андрійовичу, що Ви зі своєю командою допоможете Україні стати українською.

- Володимир ДУБИЦЬКИЙ, філолог, колишній керівник районного штабу на підтримку Віктора Ющенка по 61 округу, м. Красногорівка Мар'їнського району Донецької обл.

КОМЕНТАР

11.X.1952 р.). Невже забуто, як тяжко переживав Олександр Петрович, що йому, вже відомому в усьому культурному світі, не дозволяли знімати кінофільми українською мовою, змушували у сценаріях виправляти "Україна", "український" на "Батьківщина", "радянський". А хіба можна нині спокійно читати відповідь колишнього керівника радянського кіно М. Большакова геніальному режисерові: "Ни о каких украинских кадрах не может быть и речи. Украинцы нет! Украинские кадры мне не нужны. Делайте русские картины" (січень 1942 р.).

Керівники держави та ще й такої, як Україна, повинні краще від мовознавців і письменників розуміти, що означає мова корінної нації, державна мова — це, крім усього, своєрідна зброя. Це завжди розуміли наші вороги і недруги, це вони добре розуміють і нині, тому так поспішають вибити з наших рук оту зброю, щоб потім безмовний народ швидко перетворити на покірну масу і повністю зросійщити.

Уся наша історія і гіркий досвід переконали, що справжнім гарантом незалежності України має бути сильна боєздатна армія і добре захищена державна мова, що про них треба дбати в першу чергу.

Думається, що Президент України Віктор Ющенко зобов'язаний чітко висловитися щодо дотримання в нашій країні 10 статті Конституції України про державну мову й недопущення різних спекуляцій із цього питання. Уже давно настав час для появи Указу Президента України про призупинення дії та скасування сорока указів, циркулярів і постанов, починаючи від злочинного указу Петра I від 1720 року і до останніх постанов комуністичної влади кінця 80-их років минулого століття про заборону та різні обмеження української мови. Проект такого указу можуть допомогти підготувати авторитетні мовознавці і правники.

Створіть нарешті справжні демократичні умови для вільного розвитку й відродження української мови, пане Президенте! Ваше слово підбадьорить мільйони громадян, прихилить молоде покоління до рідної мови батьків і дідів, додасть бажання розвивати і збагачувати її, а також захистить від наших недругів, різних провокаторів та всіх бажаючих розігравати мовну карту, посварити нас із сусідами, відволікати від важливих завдань сьогодення.

- Олесь ЛУПІЙ, лауреат Національної премії України імені Т. Шевченка

всю правду: дайте нарешті отій прекрасній, співучій, мелодійній, багатій українській мові бажаний спокій хоча б на якийсь час, аби жила вільно без цькування і приниження, аби до неї повернулися внуки і правнуки тих, кому закривали роти, хай відчують вони чародійний смак рідної материнської мови, призупинить щоденну навалу російськомовної низькопробної літератури, забере халтурну попу в тих містах і селах, де повинні звучати українські мелодії і пісні, які вельми бажані там... Чому ж досі не з'явилися такі звернення?

Треба якомога швидше й активніше розвивати міф про те, що українська мова — це мова тільки тих, хто живе в селах, на хуторах і в районних містечках, тобто меншовагартісна, що люди ні з вищою освітою, яка живе у місті, розмовляти нею некультурно, а для цього, мовляв, найкраще підходить мова російська. Такої думки, на жаль, дотримуються ще багато людей. Яскравий приклад цього — Андрій Шевченко. Хіба це нормально, що всесвітньо відомий футболіст цурається мови своїх батьків і дідів? Він же народився і ріс у центрі України, в середо-

МОВА, ЯК НАДІЙНА ЗБРОЯ

вищі, де розмовляють тільки українською, а зараз, виступаючи по радіо чи телебаченні, говорить, зціпивши зуби, наче боїться, аби не вискочило хоча б одне українське слово. Таке ж можна сказати про братів Кличків, про сотні молодих людей, які, здобувши популярність, відцуралися материнської мови тільки через те, що їх якісь недоброзичливці колись переконали, що українська мова — це мова тільки для селян. Але ніхто їм не сказав, що ще сто років тому так говорили і про російську мову, бо у панських палацах вважалося некультурно розмовляти мовою, якою спілкуються прості російські селяни, і там надавалася перевага французькій та німецькій мовам. Найкращий приклад — твори знаменитого Льва Толстого, особливо його роман "Війна і мир", де значна частина тексту написана не російською.

Треба частіше публікувати в пресі висловлювання багатьох відомих у світі українських інтелігентів, які завжди і скрізь пославувалися українською мовою, хоча б таку думку Михайла Драгоманова: "Українська мова

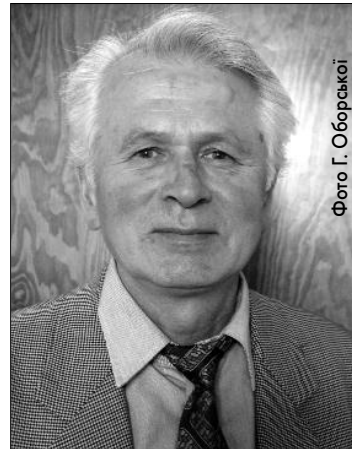
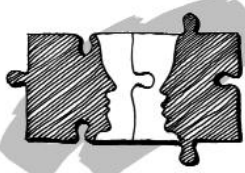

Фото Г. Оборака

ська мова не спроможна виконувати всі функції державної мови і їй потрібна помічниця? Але ж ви чудово знаєте, що це не так, що українська мова належить до найбагатших мов світу, що тисячі росіян, які вивчили її, пишуться цим, бо, крім усього, збагатили себе, що тисячі росіян охоче віддають своїх дітей до українських шкіл і окремі з них навіть стають переможцями конкурсів зі знання української мови.

І ще. Російська мова була офіційною мовою колишньої імперії, і вона не може бути офіційною мовою України, яка нарешті здобула незалежність, має свої давні національні символи і свою державну мову. Невже ж ви, автори тих недолугих проектів-законів, так швидко забули, в якому становищі була наша мова за радянського часу? Згадайте розпачливі слова Олександра Довженка про переведення в нз і десятирічок на навчання російською мовою, про "жахливе, незavidне, складне становище, яке не має собі подібного, мабуть, у всьому світі, в жодного народу, що поважає себе, і уряду, що поважає свій народ" (запис від

РЕПОРТАЖ НА ТЕМУ

РАДЯНСЬКИЙ СОЮЗ
У МІНІАТЮРІ

Минає дві з половиною години, як виїхали з Києва, — і ти вже в “спеціальній економічній зоні”. Початок одинадцятої, а на вулицях порожньо, жодної душі. Пізніше пояснили, що діти у школі, а дорослі — це переважно працівники Чорнобильської атомної станції — всі о сьомій від’їжджають на роботу за тридцять кілометрів від того місця, де ми стоїмо.

Оговтавшись, починаю досліджувати містечко. А воно манюсінке: територія, відведена під забудову, займає всього-на-всього 7,5 квадратних кілометрів. Ті, хто відчуває ностальгію за Радянським Союзом, сміливо може купувати квиток до Славутича, адже це місто будували вісім республік, а сьогодні незалежні країни Азербайджан, Вірменія, Грузія, Естонія, Латвія, Литва, Росія й Україна. І кожна з них прагнула відтворити колорит і національну особливість в архітектурі міста. Тут вулиці не мають значення, — лише “національні” квартали, їх тут 12. Мені найбільше припав до душі Таллінський — характерні прибалтійські чепурненькі хатки, схожі одна на одну, як дві краплі води. Так само рівненько, мов під лінійку, розмістилися однакові будинки в Київському, Ризькому й Вільнюському кварталах. А ось будівлі Грузинського архітектурою й фарбуванням нагадують суворість горян. Цікаво, що коли проектували інтер’єр будинків, то квартири мали, окрім “основних” кімнат, спеціальну мангальську кімнату. Щоправда, на сьогодні її використовують як звичайну житлову.

Дев’ятнадцять років тому на місці центральної площі шумів ліс. Тепер про це свідчать поодинокі дерева, а також невеличкі сквери. В одному з них височить Чорнобильський дзвін — пам’ятка про трагічну незабутність: 1986 року о першій годині 23 хвилини й 45 секунд на ЧАЕС сталася катастрофа. Пам’ятник загиблим пожежникам і робітникам станції — мала данина тим, хто в перші хвилини рятував людство. Всі вони поховані у Москві, але щороку Союз Чорнобиля України й Росії збирають дітей, родичів, знайомих на громадянську панахиду. Завжди в Славутичі 26 квітня близько другої мешканці й гості несуть квіти, ставлять свічки.

Сергій Вікторович Акулінін згадує: “Я в ту ніч також працював, але, на щастя, у першому блоці. Проте трьох годин рятувальних робіт вистачило, — у трудовій книзі маю тільки один запис із кінцевою датою у 1986 році”.

ДІТИЩЕ ЧОРНОБИЛЯ Й ЕКСТРИМ ДЛЯ ТУРИСТІВ

Славутич бере початок у Чорнобильській трагедії. Тут 2 жовтня 1986 року вирішили збудувати місто для працівників ЧАЕС, оскільки місто Прип’ять визнали непридатним для проживання. І з’явилася на мапі України ще одна позначка, а для семисот сімей-енергетиків — нова батьківщина.

Коли повідомила батькам, що їду в Славутич, — почувла надто емоційний вигук матері: “Це ж у Чорнобиль!” — “Не хвилюйся, там теж люди живуть”, — заспокоювала її...

При тому життя в Славутичі триває. Підлітки на скейтах (мабуть, втекли з уроків, бо час на вежовому годиннику — “навчальний”) безтурботно виробляють вирутаси. А прив’язане до огорожі цуценя, заплутавшись мотузком, намагалася звільнитися.

До речі, за статистикою народжуваність у Славутичі перевищує смертність, і третину наймолодшого міста України складають діти.

НЕБЕЗПЕЧНИЙ МАРШРУТ

Сьогодні поїхати до Чорнобиля може кожен. Туристичне агентство “Чорнобильзовнішсервіс” сприяє цьому. Інтерес завжди є, особливо у квітневі дні. Практично щодня навідується журналісти, вчені, дипломати і туристи для вивчення проблем насущних і пізнавальних потреб. Найчастіше бувають іноземці. Прикметно, що серед них перше місце посідають японці.

Найбільшою проблемою для іноземних відвідувачів є кордон із Білоруссю. Білоруська дорога до Чорнобиля простягається всього на сім кілометрів шляху, але створює купу незручностей. Оскільки це територія чужої держави, іно-

земцям слід відкривати транзитну візу, яка коштує \$ 60.

Перед тим як в’їхати в “тридцятикілометрову зону”, дозиметром перевіряють можливе опромінення по маршруту. Воно еквівалентне дозі, яку отримує пасажир під час двогодинного перебування в літаку на висоті 10 тисяч метрів. Загалом для людини, що досягла повноліття, це безпечно...

На жаль (або на щастя), мені не довелося пройти “екстремальним маршрутом”, але Сергій Вікторович Акулінін, голова “Туристичного кластеру — Славутич”, повідав про весь арсенал туристичних “принад”.

По-перше, крок ліворуч чи праворуч од маршруту фактично неприпустимі. Зазвичай асфальт, яким рухаються, дезактивують, його також мие дощ, а там, де рослинність, — радіаційний рівень вищий. І одяг звичайний. У “кульок” не загортають, хіба що для відвідування місць із високим радіаційним фоном.

— У чому ж тоді екстрим? — Запитую. — Безпека гарантована, одяг цивільний, маршрут визначений...

— Норма радіаційного фону становить приблизно 16 мкрн/год. У твоїх руках дозиметр, який фіксує і передає зміну. Коли на табло висвітлюється 100 мкрн/год. — хіба це не лоскоче нерви? Я спостерігав, як реагувала дівчина років 25. Зі збільшенням радіації вона вся зіщулювалася, і коли ми приїхали в місто, — була схожа на креветку.

Зона відчуження розташована

на півночі Київської області, і в’їзд здійснюється через контрольний пункт Дитятки (Київський напрям), Паришева (із боку міста Славутич), або ж Діброва (з Житомирської області). На КПП група пересідає у “брудний” автобус (він далі зони не виїжджає). Для більшого екстремального ефекту вас можуть посадити в жорсткий ЛАЗ. Тим, кому пощастило їздити на такому раритеті, це нагадало далеке дитинство. Були вдячні. А там, у Чорнобилі, показують інфраструктуру ЧАЕС. В інформаційному центрі, в демонстраційній залі триває коротка лекція. На майданчику саркофага зазвичай усі фотографуються. Група відвідує пам’ятники пожежникам-рятувальникам і екіпажу літака, який, зачепившись лопаттю, згорів 10 жовтня 1986 року. Є пункт спеціальної обробки транспорту, де раніше мили машини. Коли ти потрапляєш у ту атмосферу, починаєш розуміти, що відбувалося у той час.

Ми показуємо наслідки аварії. Прип’ять увечері — моторошне видовище: порожні очі будинків, немає світла, вибиті рами. Біла будинку, де ми мешкали раніше, були верби, а минулого року дружина побачила джунглі. За 19 років усе поросло бур’янами... Якимось чотирма роками тому зайшов в один із дитячих садочків і там на шафці для одягу висів список групи, а в ньому було прізвище мого сина. У цій дитячій кімнаті серед перевернутих ліжок, розбитих стільців і столів я побачив... маленького сина й велику

пустку. Досі волосся дибки стає!

Насамперед, слід пам’ятати, що це — зона. Не варто виявляти ініціативу, піднімати з долівки на згадку якісь “сувеніри”. Коли ви вже перебуваєте в тридцятикілометровій зоні, рекомендується, не ковтаючи, полоскати водою ротову порожнину, мити руки, зокрема тим, хто збирається палити.

— Шлях у Прип’ять лежить через мертві селища...

— Близько 70 осіб повернулося сюди. Вони всі похилого віку й кажуть, що тут народилися, тут бажають померти. Селища занесені в спеціальну карту й називаються тимчасовим сховищем радіоактивних відходів. І таких більше, ніж 200. Якими вони є? Наприклад, вулицю можна впізнати тільки за деревами, які ростуть обабіч шляху, але самих будівель немає. Під час ліквідації будинків закопали, тому що він був “брудний”. Зараз на його місці стоїть горб та більше нічого.

— Моторошно...

— Трагедія є трагедія, але природа робить своє. Я часто розповідаю про “рудий” ліс. Коли зруйнувався четвертий енергоблок, повітряні маси увібрали в себе перший викид радіації у 2000 рентгенів. І коли із дощем ця радіація впала на ліс, — сосна поживкла. Екологи й радіоекологи зібрали насіння з “рудого” лісу й посадили на спеціальну дослідну ділянку. Перші три—чотири роки паростки росли хаотично. Минуло п’ять—шість років, і гіллячки стали виправлятися, а через 10 років набули нормального вигляду.

Земля, як і людина, — це великий організм. Вона сама себе лікує, має певну імунну систему. Зараз екологічна проблема в іншому: радіоактивні елементи з тих “брудних” опадів почали проникати в нижчі шари землі. Ось цього слід боятися і найближчим часом треба вирішувати цю проблему.

• **Ірина ВИРТОСУ**

ПОГЛЯД

МАНДРІВКА В МИНУЛЕ ЧЕРЕЗ ДЕВ’ЯТНАДЦЯТЬ РОКІВ

“На тій землі, де зводили фортеці, тепер стоїть бетонний саркофаг”.
Оксана Пахльовська

Дев’ятнадцять років сплигло відтоді, коли українське місто Чорнобиль стало сумновідомим у всьому світі.

Годилося б тим, хто зарано заспокоївся, особливо деяким можновладцям, які мають важелі впливу на розв’язання чорнобильських проблем, побувати на екскурсії в зоні відчуження та вкотре відчути подих Чорнобиля, його плач.

Ми пережили 5, 10, 15 років і стоїмо на порозі 20-річчя, проте з роками виникає більше питань, аніж відповідей на них. Кожен рік досі забирає нові життя, укриття не побудоване, самосели продовжують своє віртуальне життя, хати тридцятикілометрової зони вже або під землею, позначені ледь помітними хрестиками, або крізь джунглі дерев та куців лякають пустими зіницями віконниць.

На щастя, є організації, які опікуються цією проблемою щоденно. Серед них Всеукраїнська громадська організація “Афганці

Чорнобиля”, яка була створена ще в 1991 році в м. Славутичі, об’єднавши ветеранів війни в Афганістані, учасників бойових дій інших локальних військових конфліктів, які брали участь у ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи. Щорічно з 1999 року Асоціація, яку нині очолює полковник запасу Олександр Рябека, учасник бойових дій та ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС, спільно з Національним педагогічним університетом ім. Михайла Драгоманова втілюють у життя мистецький проект “Чорнобиль — біль серця мого”. Від 2003 року це відбувається в самому Чорнобилі — як акція “Україна пам’ятає”.

Тишею зустріло нас колись казково красиве, а нині... гнітюче місто енергетиків Прип’ять, навіваючи жах мерехтінням цифр 65 мк/р біля в’їзду. Ці показники відбивали бажання погуляти містом, так само як і подихати повітрям біля четвертого реактора під приблизно 1000 мк/р.

Відбулося покладання квітів до меморіалів “Тих, хто врятував світ” (у парку Слави м. Чорнобиля) “Прометей” (АБК, ДСП “ЧАЕС”) та обеліску екіпажу МІ-8, який трагічно загинув 1996 року. До речі, Асоціація та

особисто голова правління Олександр Рябека взяли під свою опіку сім’ї загиблого екіпажу “афганців” гелікоптера МІ-8.

Після концерту-реквієму біля пожежної частини м. Чорнобиля саме в час, коли стався вибух, вручалися нагороди з рук Олександра Рябеки та члена правління Асоціації народного депутата Григорія Омельченка. Вищої нагороди ВГО “Союз Чорнобиль України” “Чорнобильський Хрест: Мужність. Честь. Гуманність” був удостоєний заступник Державного департаменту адміністрації зони відчуження і зони безумовного (обов’язкового) відселення Віктор Мітля, який працює на ЧАЕС з моменту аварії. Також членам Асоціації було вручено Почесні грамоти від Київського міського голови.

У своєму завершальному слові голова правління Асоціації “Афганці Чорнобиля” Олександр Рябека зауважив: “Пам’ять — найцінніше, що є в людей, чії долі опалені вогнем війни та попелом Чорнобиля. Доки в нас є сили, ми робитимемо все, щоб вона жила в розумі й серцях наступних поколінь”.

• **Ірина ОЛІЙНИК**

ВІД ПЕРШОЇ ОСОБИ

Перша більш-менш представницька зустріч мас-медіа — на рівні основних центральних і регіональних ЗМІ — з уже не новим, а реальним Президентом України Віктором Ющенком була важливою для всіх сторін. Інформаційні менеджери нової влади, зокрема й речник Президента Ірина Геращенко, як і сам Віктор Андрійович, прагнули, мабуть, зустрічами з народом (прямий ефір Першої особи 12 травня) і з мас-медіа (до речі, теж у прямому ефірі “5 каналу” й “Першого національного”) компенсувати те, що Президент через велику інтенсивність закордонних подорожей доволі рідко в перші 100 днів “виходив на люди” саме в Україні. У медіа середовищі, до того ж, почали говорити про недостатню відкритість і прозорість дій влади, про тиск на ЗМІ, як і про те, що Президент, сконцентрувавшись на зовнішньополітичній діяльності, практично дистанціювався від внутрішньої політики уряду.

Зустріч із журналістами Віктор Ющенко почав із того, що “влада й журналісти повинні бути на одному боці барикад щодо системи цінностей”. Узагалі, революційна риторика й критика старої влади, певно, ще довго буде присутня у виступах Президента і його команди, як і розуміння ЗМІ як засобу реалізації політичних цілей. Президент дав зрозуміти, що критику влади, зокрема й міністра юстиції Зварича, він сприймає як замовлення, війну інтересів і аморальність.

Щодо відповідей на запитання журналістів, Віктор Ющенко оминав гострі моменти і прями визначення проблемних явищ, говорячи популярні для всіх соціальних і регіональних прошарків речі. Президент акцентував заслуги нової команди в соціальній сфері, але жодного слова не сказав про досягнення чи принаймні концепцію розвитку у сфері культури, науки й освіти, хоча двічі прозвучало з його уст, що уряд розробив нову концепцію гуманітарної політики.

ЗА 60 ДНІВ — 18 ТИСЯЧ НОВИХ ЧИНОВНИКІВ

Кількагодинні зустрічі Президента зі ЗМІ та громадськістю, низка прес-конференцій представників уряду, “день відкритих дверей уряду” (щоправда, “відкритість” стосувалася тільки телеканалів і “найцентральніших” ЗМІ) явили командний і системний підхід PR-кампанії влади. У свою чергу, Президент виявив власну компетентність у всіх внутрішньополітичних нюансах, продемонстрував, що без його відома та згоди нічого в країні не робиться.

Торкаючись питання невідгінних для України умов перебування Чорноморського флоту Росії в Севастополі, Президент сказав, що Росія платить Україні щорічно приблизно 93 млн. доларів, у той час, як Казахстану за оренду й використання обладнання космодрому — 200 млн. доларів. І додав: “Наше завдання — 2005 рік присвятити одному з пунктів урегулювання всіх питань, які стосуються перебування Чорноморського флоту в Україні. Це і питання часу, яке за останні 8 років не вирішене російською стороною, це питання берегової навігації, по всьому периметру Кримського півострова (приблизно 170 об’єктів), це більше 70 земельних ділянок, де не врегульоване використан-

ня й власність, це понад 170 об’єктів нерухомості, неформалізованих щодо оренди й за характером використання, та багато інших питань. Тому ми домовилися, що з російської та української сторін протягом 3 місяців працюють державні секретарі й секретарі РНБО і виходять на ті пропозиції, які задовольнять обох Президентів”.

Відповідаючи на запитання, чим Ющенко-революціонер відрізняється від Ющенка-Президента, Віктор Андрійович сказав, що робота Президента набагато прагматичніша: “Люди хочуть, щоб увечері бутерброд був товщим. Люди хочуть, щоб усе, про що ми говорили на Майдані, вже перевелося в кишені”. Найскладнішим і водночас головним

Віктор Ющенко назвав призначення понад 18 тисяч чиновників за останні 60 днів: “Цього в Україні ніколи не робилося. Безумовно, тут є і певні політичні шоки, які успадковує економіка”. Президент також назвав ключову проблему для влади сьогодні — “наскільки соціальний блок межує із ризиками економічного характеру, як їх уникнути? Я переконаний: якщо уряд складається з професіоналів, вони пройдуть між цими трьома берегами. Це професійна політика дає утримати економіку росту, утримати бездефіцитний бюджет, утримати ціни...”

На запитання про реприватизацію пан Президент заявив, що жодної копійки в бюджеті не передбачено на реприватизацію, натомість йдеться лише про повторний публічний конкурс приватизації 29 підприємств, які визначили Генпрокуратура, МВС і СБУ.

Щодо вступу України до ЄС, Президент заявив, що спочатку треба реалізувати План дій “Україна—ЄС” на 3 роки, потрібно також відповідати стандартам ЄС (це 350—400 нових законів), а потім уже починати переговори про членство України в ЄС.

Коли мова зайшла про результати роботи місцевої влади, Президент поскаржився на низький рівень моніторингу діяльності влади на місцях і на обмаль часу: “100 днів — це не час, за яким можна оцінювати владу. Можна говорити тільки про кадрову політику й концепцію”.

• **Олександр СОЛОНЕЦЬ**

КОНФЛІКТ

Березневий “сюрприз” у вигляді змін до Державного бюджету України, якими фактично знищується спрощена система оподаткування для малого та середнього бізнесу, був раптовим, несподіваним і досить неприємним, бо ж широке коло підприємців автоматично переходить на загальну систему оподаткування. А це — високі ставки податків, адміністративна тяганина і пов’язана з нею заплутаність, а через те — низка невеличких штрафів. Усе це, як стверджують експерти, може потягнути за собою очікувані дії цього сектору підприємництва: звільнення працівників, збільшення цін на товари та послуги, припинення в деяких випадках підприємницької діяльності чи відхід до “тіні”, несплату податків. І замість очікуваного швидкого поповнення бюджету — почнуть працювати ті ж схеми, що діяли сім років тому.

Підприємці, експерти, народні депутати та урядовці за “круглим столом” повинні були започаткувати довгоочікуваний активний діалог навколо питань: які цілі змін у режимі оподаткування й регулювання малого та середнього бізнесу за-

ГОВОРИЛИ-БАЛАКАЛИ...

“Маленька провокація”, про яку сказав Владислав Каськів на початку “круглого столу” “Пора поважати підприємців”, який збирала ГК “ПОРА” для започаткування розмови між підприємцями та представниками уряду, впала на добре підготовлений ґрунт. Представники малого та середнього бізнесу, занепокоєні останніми змінами до системи оподаткування, безпідставно заявляють про те, що скасування спрощеної системи сплати податків зачіпає їхні інтереси, і зачіпає досить боляче. А діалогу з урядовцями — як не було, так і немає...

проваджені останніми рішеннями влади? Які проблеми виникли внаслідок прийняття цих рішень? Які альтернативні шляхи досягнення цих цілей? Як подолати негативні наслідки прийнятих рішень?

Але, на жаль, діалогу не відбулося. Після численних виступів присутніх, де відзначалося, що потрібна реформа загальної системи оподаткування, після кваліфікованих зауважень народного депутата України Ксенії Ляпіної, яка зазначила, що в поспіху, з яким приймалися зміни до бюджету, наслідки не були спрогнозовані і треба формувати робочу групу для створення компромісного документа, з обов’язковим обговоренням кожного кроку із зацікавленими об’єднаннями підприємців; після тої купи проблем, що виникли

останнім часом у сфері підприємництва, — всі очікували ґрунтовної відповіді міністра фінансів України Віктора Пинзеника. Відповідь була досить специфічна: про глобальні проблеми економіки та заклик до підприємців рахуватися не тільки зі своїми бізнес-планами, а й із бізнес-планом держави — бюджетом. Щодо акцентованої на “круглому столі” проблеми — жодних пропозицій. А кінець виступу був зовсім неочікуваним. “Стільки проблем, що ми не здатні їх вирішити... — почули присутні від міністра фінансів. — Не здатні їх вирішити”. Потім — велика пауза й уточнення: “За один день...” От і розумійте, панове-підприємці, як хочете. Підприємці зрозуміли правильно: “Не говорили, — почула в кулуарах. — Не хочуть нас слухати. То сядемо

під Кабміном. “ПОРА” планує на 17 травня віче підприємців — сядемо вже 16-го...” До них варто було б прислухатися. Такий собі середній клас, який у Європі підтримують та оберігають. Люди, які відкрито заявляли, що “хочуть жити за законами, а не за терміновим роз’ясненням”. Люди, які хочуть діалогу, а вийшло, як у приказці: “Говорили-балакали — сіли та заплакали”.

• **Радміла КОРЖ**

Р. С. А проблема — маленька, бо того ж дня під час прямого ефіру з Президентом питання постало знову. Тепер уже Віктор Ющенко погодився: “За великими клопатами, які склалися в бюджеті, і за великими справами, малий і середній бізнес хоче почути логіку дій стосовно своїх інтересів. Я почав би з того, що ми започаткували практику з бізнесом, щоб раз на квартал зустрічатися для того, аби спільно виробляли меморандум змін податкової, адміністративної, фінансової системи, тому я запрошую представників малого і середнього бізнесу 25 травня поспілкуватися з владою”. Отже, діалог іще можливий.

ПРЯМИЙ ЕФІР

ПРЕЗИДЕНТ ДО НАРОДУ...

12 травня о 21 годині одразу на трьох телеканалах — “СТБ”, “Новому каналі” та “ICTV” — Глава держави у прямому ефірі відповідав на запитання українців. Поспілкуватися з Президентом можна було з чотирьох центральних майданів країни: Майдану Незалежності в Києві, Сімферопольської площі в Криму, площі Леніна в Донецьку та з Проспекту Свободи у Львові. Або — поставити запитання, зателефонувавши чи надіславши листа електронною поштою.

Оскільки в Україні така подія відбулася вперше, спробуймо осмислити її. Усю множину запитань можемо умовно поділити на такі: запитання-запитання, запитання-виклики або провокативні запитання, запитання-звинувачення, запитання-обурення, запитання-інформування, запитання-відповіді. Запитувачі здебільшого прагнули висловити своє ставлення до певної проблеми, засвідчити Вікторові Ющенку свою підтримку або незгоду з його перемогою на виборах. Провокативним, наприклад, було таке запитання: “Господин Президент, когда Вы прекратите политические репрессии? Когда Вы выпустите Бориса Колесникова? Ваше отношение к Вашему ретивому министру внутренних дел Луценко, если окажется, что дело против Колесникова просто сфабриковано?..” Запитанням-обуренням стало запитання молоді матері: “Я — Надія, молода мама. У мене питання від багатьох розчарованих молодих мам. У мене дочка народилася за час Вашого президентства. І моє запитання полягає в тому, що Юлія Тимошенко перед прийняттям бюджету на цей рік заявила, що одноразова допомога в розмірі 8 тисяч буде виплачуватися з першого січня, а не з першого квітня. Після прийняття бюджету Уряд про це чомусь забув і змінив свою постанову, і це з першого квітня... Невже моя дитина, яка має три місяці, чимось відрізняється від тих квітневих дітей? Невже їй не треба ні памперсів, ні харчуватися?” Серед запитань-відповідей почули й таке: “Яка людина буде вчитися: шість років університету, два роки навчання в інternатурі, три роки примусова праця поза місцем проживання. Всього — одинадцять років. Жебрацький заробіток — 350 гривень. Чи можна жити на ці гроші?”

Що стосується відповідей Президента, то вони, як завжди, були приправлені авторськими афоризмами, філософськими міркуваннями, конкретними цифрами. “До цього вся модель будувалася навпаки. Автоматично спускається фінансування медичного закладу із заробітної платні, не залежно від того, є хворі чи немає, лікують їх чи відправляють на той світ. Ми мали систему, яка відділяла медичний заклад від хворого”, “...навіть те, що відбувається на майданчику, це все треба прощати. Хто стоїть із гаслами, хто з викликами. Знаєте, це як маятник. Він довго був прив’язаний з одного боку, його відпустили, і — потягло в інший бік...”

Президент був толерантним. Терпеливо відповідав на всі типи запитань і так само сприймав невербальні натяки поваги-неповаги: викрики, плакати, прапорці кольторів його опонента на виборах. Віктор Ющенко закликав народ до взаємної поваги та терпимості, мовляв, сто днів — не час для виконання усіх передвиборних обіцянок. Але переконливішими були не цифри і запевнення Президента, а відповідь на болюче питання, чому й досі не приділено уваги хворим на гемофілію. “Я хотів би звернутися до жіночки, яка запитала про це. Якщо у вас є можливість завтра мені передати лист із подібною постановкою питань, дати туди ще певні фінансові характеристики, про які суми йдеться і в якому часі. Я думаю, що це поставлю як завдання уряду, і це питання буде вирішено”.

Що ж, розмова відбулася. Від Віктора Ющенка цього кроку чекали. І Президент виправдав сподівання, він прийшов до народу, таким, який є — “в прямому ефірі”.

• **Ольга СКРИПКИНА**

ГІСТЬ НОМЕРА

— *Пані Лесю, таке банальне запитання: коли почали писати для дітей і чому?*

— Я вам банально й відповідь: почала писати, коли в мене народився син. Він зовсім не хотів засипати ввечері, тому я годинами розповідала йому гостросюжетні історії. Вони мали бути цікавими, — інакше він не хотів слухати. Це тривало місяцями. А взагалі книжки в моєму житті завжди були дуже важливими, у них я ховалася від різних труднощів і кривд свого дитячого життя. Там був прекрасний, фантастичний світ, цілком інакший, ніж суворі шкільні будні. Це була така собі книжкова хвороба. Знаю, що багато людей замінюють книжками реальність. У мене так не сталося, бо я була досить діяльною, допитливою й непосидючою дитиною. Але до книги ставилася дуже поборжно. Коли 1991 року я прийшла працювати до дитячого журналу “Соняшник”, у мене вже було кілька пригодницьких оповідань і фантастичних повістей. Усі ми тоді в редакції були молоді й геніальні, тому вирішили відмовитися від тих авторів, котрі за радянських часів активно писали “ідейно витриману” прозу та вірші для дітей. Пригадую навіть таку кумедну ситуацію: один письменник, який усе життя писав про піонерів-героїв, приніс нам твір... про діток-бандерівців. Отака дитяча безпосередність і наївність. Але ж найсвятішу ідею можна знецінити, коли говорити про неї нещиро.

— *А чому Ви звернулися саме до гостросюжетних творів? Адже, здається, до Вас в українській дитячій літературі ніхто не писав дитячих, та ще й іронічних, детективів?*

— Мені завжди хотілося створити українського супер-героя — важного, справедливого, доброго й непереможного. Спершу я втілювала свою ідею у сценаріях коміксів. Це мали бути українські “соняшникові” комікси — без захіт, лякачок, потворності, якими так часто годують юних читачів. А потім, коли писала “Суперагента 000”, зробила це у формі пародії, — щоб герої моєї повісті не перетворилися на пам’ятник самому собі. Крім того, у наш час із похмурих накачанних дядьків, які б’ють, стріляють і шматують одне одного, зробили якийсь культ. А мені хотілося показати щось живе й кумедне. Зі зла треба сміятися, тоді воно перестає бути злом.

— *Чи важко бути редактором дитячого журналу в наш час? Які проблеми найчастіше виникають?*

— Бути редактором дитячого журналу в наш час — це діагноз. Зовсім недавно, на другий день після Великодня, я своїми редакторсько-головними руками пакувала весь наклад “Соняшника”, а потім сама ловила машину, вмовляла пузатого дядечка-водія, щоб він допоміг завантажити цілий наклад до свого “Рафіка”, а тоді везла “Соняшник” у цех, звідки розсилають журнал передплатникам, і думала, що все це треба неймовірно любити. Я можу пригадати, як ми з відомою письменницею Галею Кирпою вкладали в кожний номер “Соняшника” маленькі аркуші з рекламою пригодницької серії видавництва “Тезис”. А потім нам повернули весь наклад, бо, мовляв, за правилами “Укрпошти”, не можна робити до журналу “окремих вкладень”. І тоді я покликала на допомогу вже іншу не менш віддану “Соняшникові” письменницю Зірку Мензатюк, і ми витягували ці листочки в холодному цеху № 3. Так от, відповідаючи на Ваше запитання, — чому ми все це робимо? Бо кожен журнал — живий. Я, наприклад, біжу в друкарню ще до того, як виходить наклад, щоб побачити свіже число. Коли ще не розрізані, тепленькі аркуші, що пахнуть друкарською фарбою. Я впізнаю таких же редакторів-шаленців за фанатичним блиском в очах. У мене на ра-

ЛЕСЯ ВОРОНИНА:

«БУТИ РЕДАКТОРОМ ДИТЯЧОГО ЖУРНАЛУ В НАШ ЧАС — ЦЕ ДІАГНОЗ»

Мене вчили, що журналіста в інтерв’ю “не має бути”, але я вирішила “вигулькнути” і сказати, що дуже люблю журнал “Соняшник”. Не так, як колись любила “Барвінок” і “Малютко”, передплату яких моя мама вважала патріотичним обов’язком. На цих журналах я виростала. Я люблю “Соняшник”, бо, читаючи його зі своєю донечкою, відчуваю себе дитиною. Розмова з редактором “Соняшника”, дитячою письменницею й чарівною жінкою Лесею Ворониною — спроба розгадати таємницю цього відчуття.

дію на каналі “Культура” є така програма: “Журнали-журналики-журналички”, де намагаюся популяризувати гарні українськомовні журнали. І мені здається, що ті журнали, які залишилися в Україні, зараз виживають саме завдяки таким редакторам, котрі знають кожну літеру в своєму журналі.

— *“Соняшник” відрізняється від багатьох журналів ексклюзивністю текстів, оригінальністю малюнків. Ніколи не виникало бажання робити, як більшість, — просто “перевидати”? Так простіше й дешевше...*

— Найпростіше було зробити те, до чого нас не раз схилили: “залити текст” у готові шаблони. Або видавати журнал паралельно ще й російською. Але це абсолютно хибний шлях — дітей не можна привчити любити українську мову, культуру, історію, пишучи про це російською мовою. Такого не буває. Буває навпаки: якщо дитина, яка розмовляє російською, закохалася в український журнал, вона захоче вивчати українську мову. У нас немає грошей, щоб рекламувати “Соняшник”, і тому багато з тих батьків, котрі хочуть, аби їхні діти читали гарні, повноцінні українські оповідання, казки, вірші, історичні оповіді, просто не знають про існування “Соняшника”. А в нас тепер склалася ситуація, коли навіть неякісний товар, яким є більшість клонуваних журналів, провадить агресивну рекламу й нав’язує себе читачам. Це такі собі копії з російських копій, які, в свою чергу, скопійовані з американських журналів. Виходить не-

долуго. Дітки, звичайно, це з’їдять, як жулку з фруктовим смаком, але від такого харчового сурогату часом псується зуби й шлунки, а від неякісного читива псується голова... Головне наше завдання — спонукати дитину думати, щоб вона хотіла творити, фантазувати. Читання журналу має бути роботою, від якої дитина отримує насолоду.

— *Ваш журнал спілкується з читачами лише на сторінках видання. Колись порушувалося це правило?*

— Так, ця наша заява досить жорстока, але вимушена. Ось зараз у мене лежить лист від хлопчика Ромчика, якому я обов’язково відповім. Колись він прислав нам малюнок,

Читання журналу має бути роботою, від якої дитина отримує насолоду.

який звався так: “Кіт Тараса Шевченка несе Тарасові його кобзу”. Отака цілком дитяча логіка: якщо в Шевченка був кіт, то цей кіт, ясна річ, міг нести Шевченкові тільки найнеобхідніше — кобзу. А всім відповісти, на жаль, неможливо. У краді “Соняшникові” часи Галія Кирпа вела відділ листів і писала діткам від імені Соняшника. Одна дівчинка навіть колись написала: “Соняшнику, якби ти не був хлопчиком, я б тобі зізналася, які два хлопчики з нашого класу мені подобаються”. Зрештою, “Соняшник” завжди проводить конкурси для своїх читачів. Ось цього року автори найкращих оповідань, казок, розповідей, віршів і малюнків стануть лауреатами “Соняшника” й отримають премію пані Марії Фішер-Слиж. А ще є конкурс малюнків, фотографій та історій про домашніх улюбленців “Mrs. Ням та Ms. Тав”.

— *Як почали працювати з “Тезисом”?*

— Прийшов до редакції молодий симпатичний хлопець, сказав, що його звуть Володя Брискін і що його десятирічний син любить “Соняшник”, і запропонував нам співпрацю. Ми погодилися. Я беру участь в оцінці їхніх творів. Для мене книжка була незамучений, що він не з ін дуже відповідальний і працьовитий. Це

— Ага. Суперагент — це деякою мірою я. Хоча в своїй прозі я здійснюю свої дитячі мрії. Це моє знаряддя боротьби зі злом.

— *Любите ризикувати? П’ять років тому Вас було відсторонено від ефіру на Першому каналі Національного радіо “завдяки” передачі із Євгеном Сверстюком про Василя Стуса. Ви не побоялися звинуватити Віктора Медведчука в непорядності й відсутності будь-яких моральних засад. Це ж був досить великий ризик — особливо в той час, коли Медведчук був спікером Парламенту?*

— Я знала, що це так не минеться. Але для мене Євген Сверстюк завжди був взірцем. Ще відтоді, коли я вперше у свої 15 років прочитала його заборонену книжку “Собор у риштуванні”. І дати змогу висловитися Сверстюкові було для мене честю. І було важливо, щоб це почуло якомога більше людей.

— *Розкажіть про своїх учителів.*

— Я вдячна долі за знайомство з талановитою письменницею Вірою Вовк. Мені тоді було тринадцять і пані Віра ненадовго приїхала в Україну з Бразилії. Дивно, але саме людина, яка приїхала з Бразилії, змусила мене подивитися на проблеми, що існували тоді в Україні, іншими очима. Я вдячна, що зустрілася з Євгеном Гуцалом. Без його підтримки і віри в мене я б, певно, ніколи не наважилася публікувати свої твори. Вдячна долі за своїх батьків. У нашій сім’ї ніколи не було пристосуванства і брехні.

— *В одному з інтерв’ю Ви сказали, що захоплюєтеся буддизмом, Індією. Наскільки велике це захоплення і які цікавинки у Вашому житті спровоковані ним, окрім суперагента в позі лотоса?*

— Уся моя творчість — це наслідок цього. (Сміється). А якщо серйозно, то ідеї буддизму, яким я цікавилася ще в зовсім юному віці, і до яких мене багато в чому долучили книжки Олеся Бердника, якимось змінили мою непримиренну натуру.

— *Є вже ідеї, а може, й текст нової книги, яку дітлахи сприймуть із не меншим захопленням, ніж “Суперагента 000”?*

— Моя “Помаранчева планета”, повість, назву якої я зараз, певно, мушу змінити. Дуже не хочеться, аби мене звинуватили у кон’юктурництві. Хоча свою повість я написала ще до початку Помаранчевої революції. Видавати цей твір буде “Тезис”, бо, на мою думку, його працівники гарно й професійно видають і головне — популяризують дитячу книжку, а не нарікають на тяжку долю над чаркою горілки, забиваючи склади не-реалізованими накладом книжок.

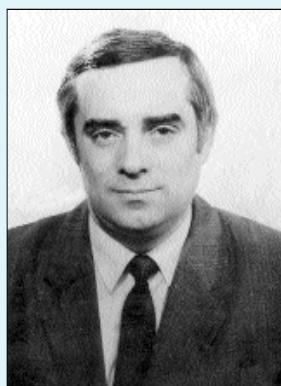
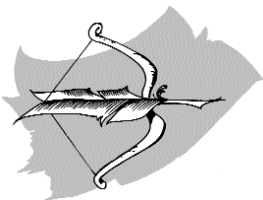
— *І наостанок — що для Вас, письменниці, редактора журналу, є найбільшою нагородою?*

— Щоб у нас був великий-великий наклад і щоб нас читало багато-багато дітей. Щоб не треба було воювати за кожен кіоск, де чомусь “Соняшник” ховають під ляду. Щоб не треба було воювати за кожен метр орендованого приміщення. Щоб було трохи більше грошей і менше проблем. Щоб держава зрозуміла, що для того, аби були дорослі патріоти, треба починати виховувати патріотизм змалечку. А дитячий журнал тільки тоді виконує своє головне завдання, коли він може формувати смаки дітей, позитивно впливати на їхній світогляд, заохочувати їх до творчості. І для цього журнал мусить бути масовим, видаватися щонайменше 100-тисячним накладом. Але я абсолютно впевнена, що так воно й буде. Бо навіть тоді стільки радощів і страждань, стільки відкриттів і злетів при підготовці кожного нового числа “Соняшника”?

Записала
Марія КРИШТОПА

Фото Г. Оберської

Віктор Іванович Положій народився 9 серпня 1949 року в селі Старозінів Сумської області. Закінчив Тернівську загальноосвітню школу, філологічний факультет Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Після університету працював директором школи в селі Височне Ратнівського району на Волині.

ЦІНА ПЕРЕМОГИ ВИЗНАЧАЄТЬСЯ ТРОФЕЯМИ

На початку 80-их років молодий письменник явив читачам роман “Попіл на рани” та книжку повістей “Маленькі подорожі”. Водночас Положій закінчив аспірантуру академічного Інституту літератури й захистив кандидатську дисертацію, а ще став лауреатом престижної тоді серед молодих літераторів премії імені Павла Усенка.

За першими книжками пішли наступні: “Господарі землі”, “Човен у тумані”, “Сонячний вітер”, окремою монографією вийшла кандидатська дисертація, присвячена творчості Юрія Бондарева. Особливого резонансу в літературній періодиці набула Вікторова повість “Жив-був Іван”.

Роман “Попіл на рани”, повісті “Відпустка з відвідинами близьких”, “Розшарування”, “М’яч”, “Жив-був Іван” вирізнялися суворою чоловічою інтонацією.

Його твори видавалися в Москві, де здобули кілька солідних відзнак, були перекладені англійською, іспанською, болгарською, словацькою мовами.

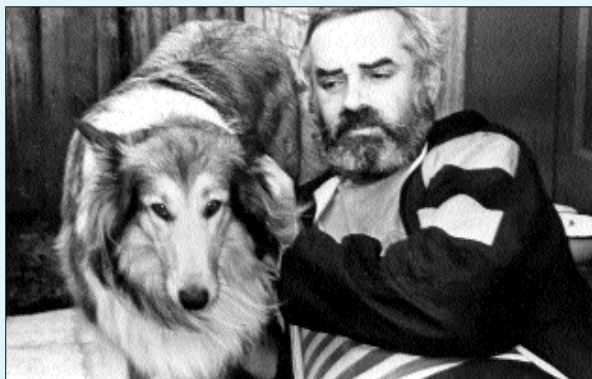
Положій працював в Інституті літератури, завідував відділом прози в журналі “Київ”, із 1985 року був головним редактором кіностудії імені Олександра Довженка, згодом редактором об’єднання “Земля” на тій же кіностудії.

21 травня 2004 року не стало Віктора Положія, чия присутність в українській лі-

тературі була помітною і прикметною. Похований письменник поряд із батьком Положієм Іваном Миколайовичем на сільському цвинтарі в селі Ясногородка Макарівського району на Київщині.

Окрім не знаного нами роману, блискучих но-

вел, він залишив нам і кіносценарії “Вітер у двірях”, “Старики в бій не йдуть”, і чудову п’єсу “Совки розлучаються”. Він знав, що таке справжня драматургія, і тому вона пульсує у кожному написаному ним рядку...

ство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Ш е ф - р е д а к т о р
Павло МОВЧАН

Г о л о в н и й
р е д а к т о р
Любов ГОЛОТА

Р е д к о л е г і я
Любов ГОЛОТА
Ярема ГОЯН
Павло МОВЧАН
Анатолій ПОГРІБНИЙ
Олександр ПОНОМАРІВ
Іван ЮЩУК

Перший заступник
головного редактора,
відділ соціальної тематики
Євген ГОЛИБАРД
279-49-47 (тел/факс)

Заступник головного
редактора, відділ політики
Олександр СОЛОНЕЦЬ
279-49-47

Заступник головного
редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК
278-63-69

Літературний редактор
Олександра ТКАЧ
270-55-57

Відділ культури
Катерина ТАРЧЕВСЬКА
270-55-57

Відділ літератури
Марія КРИШТОПА
270-55-57

Відділ коректури
Тетяна МИХАЙЛЕНКО
Ірина СТЕЛЬМАХ
278-63-69

Комп’ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Оксана ПЕТРИЧЕНКО
278-63-69.

Адреса редакції:
**вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001**

E-mail:
slovo_prosvity@ukr.net

http://
slovo.prosvita.com.ua

І н д е к с г а з е т и
“Слово Просвіти” — 30617

**Видруковано з готових
фотоформ на комбінаті
“Преса України” у середу.
Зам № 3301220**

Загальний наклад — 34800

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовір-
ність інформації несуть автори.

Редакція залишає за собою
право редагування та скорочення
текстів.

При використанні наших пуб-
лікацій посилання на “Слово Прос-
віти” обов’язкове.

**Передплатна ціна, врахо-
вуючи поштові послуги:**
на місяць — 3,29 грн.
на 3 місяці — 9,59 грн.
на півроку — 19,18 грн.

х х х

Інтелігенти всіх країн, єднайтеся!
Нам немає чого втрачати,
окрім своїх голів... А здобудемо Всесвіт!

х х х

Україна — це гвіздок, забитий в одну з граней
Космосу,
На нитці з промислу Божого якого теліпається
Земля.

х х х

Чим більше є, тим більше хочеться...
Та коли “Мерседесів” можна на всіх настарчити,
То уми Шевченків, Ейнштейнів, Вернадських —
поштучні...

х х х

За Україну, за владу народу — без бандитів і
комісарів!

х х х

Вип’ємо за здоров’я лікарів, аби ми їх пережили!

х х х

Не колошматйте суспільство. Дайте йому
спокій.
Хворий має принаймні виспатись. Щоб відчутти
нарешті
справжній голод і взятися до праці.

х х х

Підробка грошей — один із найбільших дер-
жавних злочинів.
А підробка трусів, акцизок, етикеток, горілки,
цигарок... —
річ буденна, звична, непідсудна. Як же тоді
Біблію розуміти:
злодій, він завжди злодій — украв одну грив-
ню чи мільйон баксів...

х х х

Грошей мало не буває — буває мало кишень
і офшорних зон.

х х х

Нинішня ВР як політично-економічна біржа,
де торгують інтересами народу.
(Заголовок ненаписаної статті)

х х х

Закони приймаються більшістю, але в інтере-
сах меншості — для “свого кола”.
(З підзаголовка)

х х х

...! на фіга всі багатства світу, коли поруїно-
вані душі?
(Риторичне запитання)

х х х

“Демокради” — влада, яка обкрадає народ.
(Первісне значення слова забуте).
(З почутого)

х х х

Юлія Тимошенко як єдиний мужчина серед
“мільйона свинопасів”.
(Соціологічний трактат)

х х х

Ну, всі, всі розриваються за Україну: єдину,
красиву, багату...
І нікому в голову не приходить: а хто ж їй пот-
рібен, бідній?

х х х

“Заєдинщики” — члени однієї злочинної гру-
пи, шайки, банди...
(див.: Вл. Даль “Словарь...”)

х х х

“Доводжу до відома, що Леся Українка, Іван
Франко та їхні соратники попереверталися в тру-
нах, дізнавшись, що їхні портрети використовує
як атрибутику СДПУ(о)”.
(Святий Петро — в небесну канцелярію)

х х х

Зеленими бувають різні речі: листя на деревах,
партії, долари США.
У нас уся “зелень” — сукупно.

х х х

Гроші здобувають владу.
Влада примножує гроші.
І т. д. вічне замкнене коло. Порочне.
(Новітній марксизм)

х х х

Командир оточеного ворогом полку ділить зі
своїми бійцями і патрони, і сухарі. Оточений “не-
гараздами” народ не чув, щоб адміністрації, ві-
домства, міністерства ділилися з ним вчасно от-
риманими зарплатами величезної армії чинов-
ників. Хоча, з іншого боку, як же тоді найбільшим
страдникам за державу вчить ума-розуму нас,
ледачих і сірих?..

х х х

Диктатури, тиранії встановлюються в ім’я
звільнення народів від гніту і експлуатації, в ім’я
свободи і демократії.
(Закон морального падіння)

х х х

Англійській мові — державний статус!
(З лозунгів 2012 року)

х х х

Голосуй не за президента, не за депутата —
голосуй за себе.
Твій голос — це визначення: бидло ти чи людина.
(Перехожий)

х х х

За Сталіна (Хрущова, Брежнєва...) було краще.
Раб, народжений у рабстві, іншого стану не знає.
Питається: ми не раби, раби не ми?
(Логічна задача)

х х х

Конституційному режиму — зелену вулицю!

х х х

Правовому полю — надійний захист із колю-
чого дроту!

х х х

Справжній письменник сучасникам не
потрібен.
Кому цікаво дивитися на себе недалекого,
дурного, закомплексованого як на героя?

х х х

Реформи (в суч. рос. транскрипції) — [эх —
рех — воры — мы]

х х х

Піраміда Хеопса найвища з-поміж офіційних
поховань.

“Піраміда” Леніна — найнижча.
То куди ж прямує ця так звана цивілізація?!

х х х

Діагноз: обличчя, спотворене інтелектом.
(Доктор Солганов)

х х х

Расисти ділять людей за кольором шкіри,
фашисти — за перевагою однієї нації над іншою,
комуністи — за майновим статком, себто, за
класами.
Чи не пора поділитися на розумних і дурних?
Злих і добрих?..

х х х

Модифікована комуністична система працює
так само безвідмовно,
як і модернізований автомат Калашникова.

х х х

Споживачі! Вдармо по сфальшованій продук-
ції адекватними гривнями, євро, доларами.

х х х

За життя користуємось двома входами й ви-
ходами:
парадним і чорним.
По смерті також є альтернатива: рай і пекло.
Так що не все так погано у нашому домі!

х х х

Історія судить мертвих. Та живих вони вже не
цікавлять.

х х х

Ох, це платне навчання!.. І в що нам обійшли-
ся президентські “курси” Кучми?

х х х

Ціна перемоги визначається не жертвами, а
трофеями.

х х х

Громадянин України має всі права.
Обов’язок у нього один — відстоювати свої
права.

х х х

Трудова інтелігенція... Хтось бачив “не
трудова”?

х х х

Проблема “двуязычия” в різниці між “Боже,
царя храни...” і
“Гори, гори, моя звезда”.

х х х

Ленін: “Морально все, що на користь
революції.
І взагалі мораль — буржуазна вигадка”.
Гітлер: “Я вас звільняю від такої химери, як
совість”.

(Порівняльна граматики)

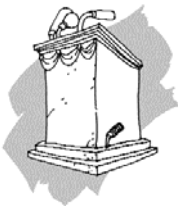
х х х

Люди ведуть родовід від Адама і Єви. Решта —
від мавп.

х х х

Нині ми переживаємо не стільки економічну
кризу, стільки моральну і духовну. А це вже речі
особисті.

Публікацію підготувала
Татіяна ШАПОВАЛЕНКО

ЗВІТ

Перше, на що звернула увагу присутніх пані Тимошенко, — це те, що поширена останнім часом інформація про спад у виробництві не відповідає дійсності. За підсумками роботи господарського комплексу країни в січні—березні 2005 року реальний валовий внутрішній продукт збільшився на 5,4 відсотка. Ключові галузі економіки зросли суттєвими темпами: машинобудування має динаміку зростання 11,9 %, хімічна й нафтохімічна промисловість — 14,3 %, целюлозно-паперова — 19,5 %, а харчова промисловість — 16 %, — попри всі негаразди. Що ж до критики уряду з боку опозиції, то це, як зазначила Юлія Володимирівна, “свята справа”. Зі свого боку, уряд починає серйозний аналіз та перевірку зростання ВВП за минулий рік. Оскільки вже виявлено відшкодування ПДВ у розмірі 5 мільярдів гривень за фiktивний експорт. І це ще не все. Отже, слід, напевно, очікувати подальшої низки гучних справ із приводу розкрадання країни...

Що ж до боргів держави, наповнення бюджету та соціальних програм — усе звучало теж нібито оптимістично. Державний борг зменшено на 1 мільярд 877 мільйонів гривень, бюджет за перший квартал перевиконано, всі соціальні прог-

СТО ДНІВ — СТО ДІЙ УРЯ-

15 травня минуло сто днів від початку роботи Кабінету міністрів України. 16 травня Прем'єр-міністр Юлія Тимошенко на зустрічі з журналістами запропонувала крок за кроком оцінити шлях країни за ці дні.

рами здійснено. За даними статистики, на 100 гривень у місяць зріс бюджет кожної української родини.

На такій оптимістичній ноті перейшли до одного з найдраматичніших на сьогодні питань — проблеми нафтопродуктів. Тут уже напруги не витримали навіть мікрофони, — зник звук. Але про картельну змову російських постачальників, від яких залежить 90 % (!) ринку нафтопродуктів України та справжню обструкцію, яку влаштували для того, щоб поставити Україну “на місце”, — добре було чути й без мікрофонів. Незважаючи на те, що постачання нафти відновили, — шкоди вже заподіяно. На питання: якими “ласкавими словами” вмовили Росію відновити постачання, і чи не пообіцяли щось за те — конкретної відповіді не було. За те було конкретне роз'яснення, що робитиме уряд із тим, щоб більше

фото Ганни Оберської

таких “подарунків на сто днів” від сусідів ніколи не отримувати. Це, передусім, — відкриття шляху імпортом нафтопродуктам, розширення джерел постачання нафти в Україну. За словами пані Тимошенко, про це потрібно було думати ще п'ять років тому. А поки що Юлія Володимирівна звернулася до всього депутатського корпусу з тим, аби Верховна Рада України на найближчому голосуванні з усією

відповідальністю першим пунктом підтримала закон щодо імпорту нафтопродуктів. Коли дев'яносто відсотків нафтопереробної промисловості перебуває у фатальній залежності і цим маніпулює сусідня держава, — це неприпустиме становище.

Досить цікавим було й оприлюднення того, що кошти, які надійдуть до бюджету після дооцінки приватизованих підприємств, куп-

лених майже за копійки, підуть на виплату боргів із заощаджень та на кредитування житла. А от щодо переліку підприємств, про який говорив віце-прем'єр Анатолій Кінах, то з'ясувалося, що такого не існує. “Це неправда, — спростувала таку заяву Прем'єр-міністр. — Уряд не має і не буде мати такого переліку. Це питання вирішать суди...” Отже, деяка неузгодженість у діях урядової команди все ж таки є.

Також уряд найближчим часом передбачає започаткувати серйозну дискусію з представниками малого та середнього бізнесу, аби все ж таки донести до них доцільність дій уряду, та впровадження потужної програми будівництва підприємств із виробництва м'яса. Уже створено три типові проекти (з виробництва яловичини, свинини та курячого м'яса), котрі передбачають по три градації в кожному: мале фермерське господарство, середнє та промислове виробництво. Під ці проекти буде виділено достатньо інвестицій, аби їх можна було успішно реалізувати.

“Наше бажання — чесно працювати на Україну”, — підвела риску під звітом пані Тимошенко. Що ж, непогана інтенція. Аби стало сил і можливостей. А народ підтримає...

● **Радміла КОРЖ**

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР

Саме це доволі неоднозначне й незручне і для нової влади і для самих журналістів питання компетентно досліджували й висвітлювали на семінарі “100 днів нової влади: що змінилося в медіа просторі?” відомі політологи Володимир Полохало, Вадим Карасьов, Кость Бондаренко й Михайло Погребинський, а також представники громадських структур (Інституту масової інформації тощо), корпоративних спілок журналістів, чиновники, які працюють в інформаційній сфері, юристи, журналісти центральних і регіональних ЗМІ.

Взаємини влади та ЗМІ завжди демонстрували рівень демократичності й відкритості суспільства. Епоха цензури, епоха “темників” із переліками новин та їхніх контекстів, які потрібно було висвітлити, епоха одіозного Управління інформаційної політики Адміністрації Президента з Сергієм Васильєвим на чолі, здається, скінчилися. Про це говорять експерти й журналісти. Нова влада позбулася органу контролю за ЗМІ, однак досі не виробила стратегії взаємин із масмедіа, котра б створювала спільну духовно-культурну традицію та реалізовувалася б узгодженими діями влади й журналістів на захист національних інтересів. Нова вла-

ЦЕНЗУРА: БУТИ ЧИ НЕ БУТИ?

да з досвідом колишньої опозиції навчилася створювати інформаційні приводи й вести вдалі піаркампанії, проте в її діях далі переважає риторика й прагнення сподобатися найширшому “електорату”. У своїй зовнішній відкритості влада досягає просто надпублічності, віце-прем'єр Томенко став віце-прем'єром із коментарів усіх подій і кроків нової влади. Проте це, як визначають експерти, є компенсацією певних закритих схем і дій влади, компенсацією справжньої демократичної відкритості й прозорості. Звичайно, прогрес у стосунках влади та ЗМІ є, але, попри постійні риторичні “діалоги” обох сторін, попри професійні обов'язки журналістів конструктивно критикувати й контролювати дії нового істеблішменту, влада практично ніяк не реагує на критику, де-факто перетворюючи виступи ЗМІ на моновистави, ставлячи на критиці чиновників штамп “заказухи” й чорного піару. Але ж четверта влада тільки тоді виконує свою суспільну функцію, коли має можливість впливати на дії уряду. Чи хоч один чиновник у нас пішов у відставку після критики ЗМІ, як то було неодноразово в Сполучених

Штатах (навіть з Президентом) і Європі (зокрема ще на слуху історії з Президентом Литви й Прем'єр-міністром Чехії, який не зміг пояснити пресі, як він купив двокімнатну квартиру в Празі)? Звичайно, можна згадати відставку Кременя й Каленського, хмельницького губернатора Олуйка тощо через масу критичних виступів ЗМІ та громадськості, але преса тут слугувала лише додатковим чинником. Натомість згадаймо, як після конфлікту Зварича з Тимошенко й зливи публікацій у ЗМІ високопосадовці держави оприлюднили спільний відкритий лист до масмедіа, де засуджували журналістське кілерство. Очевидно, що проблема переформатування масмедіа з політичних піар-проектів на реально незалежні ЗМІ також існує. Так само завжди опозиція буде використовувати підконтрольні ЗМІ як трибуну для тотальної критики влади. Але кидати виклик усім масмедіа просто неважливо й наївно. Незалежність ЗМІ випливає, передусім, з їхньої економічної незалежності, адже сьогодні саме через власників ЗМІ можна “цензурувати” журналістів. Таким чином, ідеться про необхідність

виробити стратегію ефективного, насамперед, для журналістських колективів, роздержавлення ЗМІ, створення вигідного для ЗМІ ринку реклами, можливо, певних податкових пільг для малотиражних і спеціалізованих видань.

Безперечно, потрібно визначити видання і журналістів, які грубо й цинічно нехтували журналістськими стандартами й принципами, публічно обговорити причини й наслідки цього, — щоби максимально унеможливити подібні рецидиви в майбутньому. Але чинити політичний тиск на ЗМІ, намагаючись їх ліквідувати, — це вже, пробачте, тоталітаризм. Тим часом сьогодні все більше чуємо про відновлення адміністративного тиску на ЗМІ, про поновлену практику “телефонного права”. Генпрокуратура через суд порушила кілька справ проти телекомпаній “ІНТН” і “Київська Русь” щодо перегляду законності видачі ліцензій, що, правда, кілька разів по цих справах прокуратура вже програла. Власники каналів і журналісти кричать про політичний тиск.

Зі свого боку, голова Нацради з питань телебачення й радіомовлення Віталій Шевченко заявив, що

цензура справді є, адже за застосування цензури ніхто не був покараний в Україні: “Якщо суспільство весь час стикається з тим, що за вчинення кримінального злочину не застосовується кримінального покарання, то, очевидно, що ці явища будуть раз по раз повторюватися і в майбутньому”. Натомість, речник Президента Ірина Геращенко вважає, що в журналістському середовищі має початися дискусія про моральність журналістів.

На думку Вадима Карасьова, після виборів буде важливий тест для влади: “Чи зможе влада вибудувати стратегію щодо ЗМІ з урахуванням демократичних стандартів і національних інтересів? Мають бути консолідовані зусилля щодо захисту національних інтересів. Сьогодні в нас бачимо всі протиріччя щодо того, якою має бути Україна, яка її національна ідентичність, у чому її національні інтереси. Добре, що в нас прийшли до влади політики, в яких є місія, це перше покоління з традиційми апостолату, які займаються навіть соціальною педагогікою. Але потрібно педагогіку й місію наповнювати реальним змістом. Журналістське й політологічне ком'юніті мають зробити все, щоб професіоналізм політиків став на перший план, бо місією довго не проживеш”.

● **Олександр СОЛОНЕЦЬ**

РЕПЛІКА

Минає п'ятий місяць відтоді, як стала дійсністю перемога В. А. Ющенка на президентських виборах. Поступово відійшла на задній план обставина, що Помаранчеву революцію спричинила не сумнівна постань кандидата від влади. Адже реєстрацію Центрвиборчкомом “професора” з двома “ходками” ми проковтнули, не рушивши від телевізорів. Лише грубі, загальнодержавного масштабу, фальсифікації, тиск на виборців та їхній підкуп, “братки” на виборчих дільницях — змусили заговорити Майдан. Сьогодні ідеологи та виконавці виборчої стратегії п. Януковича не мають комплексів уйманого злодія, почуваються респектабельними політиками й виглошують тексти про демократію. Цікаво спостерігати за тими, хто вкинув бюлетені за донецького висуванця, ігноруючи його особистісні характеристики з високих, як їм здається, ідеологічних міркувань. Почуваються, як принцеса, що її звабив картярський шулер; перебувають в агресивно-дражли-

ПОЛІТИКА І MUSTELA PUTORI-

вому стані й радо фіксують кадрові та економічні проблеми нової влади: чим гірше, тим краще... На жаль, проблем не бракує.

Наприкінці березня в “Слові Просвіти” (число 11) була оприлюднена моя стаття “Проблема епістолярного жанру”. Нагадаю, що йдеться про відгук на листи п. В. Солнцевої з Харкова, які я одержав поштою. “Малосимпатичний, малограмотний, косноязычний и к тому же судимый Янукович”, пише кореспондентка, став її обранцем ось із таких і таких причин, а я під час виборів у просвітнянській газеті неправильно написав і се, і те. Днів через 10 після цієї публікації я одержав третього листа від харківської пані. І вирішив залишити його “без последствий”. По-перше, не маю наміру присвятити решту життя листуванню з нею, а по-друге... По-друге, пригадався мені доцент Л., який на третьому курсі викладав нам патологічну анатомію і мав симпатичну звичку

водити бесіди на теми, з програмою не пов'язані. Одержавши свій лікарський диплом ще за часів дому Романових, зберіг деякі риси інтелігентського вільнодумства (принаймні щодо медико-біологічних проблем). Я вже писав про цього достойника (“Метамойя”, 1998), а нині пригадався новий епізод. Одного разу доцент Л. запропонував нам своє бачення еволюції:

— Хто є вершиною в світі тварин? — запитав він.

— Homo sapiens! — хором відгукнулися ми. — Людина!

— Дурниця. Запишіть, бо забудете: *Mustela putorius*. На вершині живе *Mu-ste-la*... Знаєте хто це?

Ми не знали. Тоді, хитренько усміхаючись, пан доцент пояснив, що еволюційні здобутки треба цінувати не за інтелектом, а за типом зброї. Зуби, роги, пазури, копита й кулаки — це примітив, бо їх використання потребує затрат енергії. Ефективнішу зброю мають гадюки: краплина отрути вирішує всі проблеми. Але й

це не ідеал, бо така зброя потребує контакту з жертвою, що може бути небезпечним. Отож переможцем еволюційних змагань є *Mustela putorius*, він же тхір. Влізе в хлів, сяде в куточку і наробить смороду, а кури падають із сідала йому під ноги — гуляй, душа!

Ми почали кліпати очима, міркуючи над таким дарвінізмом. А доцент Л. трохи втішив нас, пояснивши, що й люди роблять щось подібне, використовуючи паскудні слова, проте їхня зброя діє лише на інших людей, а ось тхір, якщо не вбиває, то відлякує всіх без винятку. Через особливості світобачення (чи виховання) п. В. Солнцева розпочала свій лист до мене з розлогі римованої лайки за зразком однієї з пушкінських епіграм. Прошу: наглець, фронтдер, позер, враль, совок, глупець, парторг, провокатор. Отже, якось відповідати на третій лист (12 сторінок) полемічних вихлясів під одним-єдиним і дуже прозорим гаслом: “Назад, в Советский Со-

юз!”) я не мав наміру. Змагатися з дописувачкою в хамстві не хочу, а вдавати, що хамства не помітив, — і поготів.

На тому все і скінчилося б, та ось у тижневику “2000” (№ 19) з'явилося “Ответное письмо Владимиру Войтенко” — варіант того, що я отримав 1,5 місяця тому. За одним винятком: лайки немає. До смороду редакція, вочевидь, чутливіша, ніж авторка.

Кілька слів про мишачу метушню довкола листів п. В. Солнцевої. Хоча мають харківську зворотну адресу, до поштової скриньки їх вкидають у Києві. Звертаюся до помічників і співавторів моєї кореспондентки, які працюють поруч зі мною в Інституті геронтології (знаю, що кажу): навіщо ховаєтеся за чужу спину? І на що розраховуєте? Не пишіть мені більше, п. п. Солнцева і Компанія, все одно не читатиму. Адресуйтеся відразу в “2000”, або — даю гарну раду — в газету з дуже виразною назвою “Московский комсомолец в Донбассе”.

● **Володимир ВОЙТЕНКО**

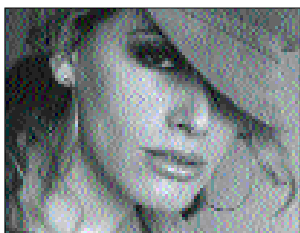
«ЄВРОБАЧЕННЯ — 2005»: ЇХ МИ ПОЧУЄМО І ПОБАЧИМО

АВСТРІЯ

Колектив "Global. Kryner" відомий своїми інтерпретаціями джазових хітів, виконаних у стилі альпійського фольку з використанням традиційних етнічних інструментів. У Києві "Global. Kryner" виконає композицію "Asi".

АЛБАНІЯ

Албанська співачка Леді-на Чело перемогла вдома на відбірковому конкурсі з піснею "Neser shkoj", яку і заспіває в Києві.

АНДОРРА

Цього року Андорру представлятиме Маріан ван дер Вал із піснею "La Mirada interior".

БЕЛЬГІЯ

Нуно Гіл'ерме де Фігейредо Резенде або просто Нуно Резенде з 2000 року змагався за право представити свою країну на "Євробаченні" — спочатку в складі музичних гуртів, потім — сольо. Нарешті це йому вдалося.

БІЛОРУСЬ

Анжеліка Агурбаш цього року святкує 15-річчя творчої діяльності, протягом якої вона встигла ще й знятися в кількох кінострічках та стати радником із питань культури білоруського посольства у Росії. До виступу її готував Філіп Кіркоров. Назва пісні — "Кохай мене сьогодні".

БОЛГАРІЯ

Гурт "Kaffe" визнано кращим музичним колективом Болгарії 2004 року. Всі учасники гурту — професіонали з музичною освітою та неабияким досвідом співпраці з провідними болгарськими виконавцями.

БОСНІЯ ТА ГЕРЦЕГОВИНА

Дівчата з гурту "Feminpet" Івана Марич, Неда Партач та Памела Рамляк мріють, що на київському "Євробаченні" вони втраплять до десятки кращих виконавців.

ВЕЛИКА БРИТАНІЯ

Джейвін Хітон, яка займається вокалом із 10 років, захищатиме честь Великої Британії з піснею "Touch my Fire".

ГРЕЦІЯ

Гелена Папаризу навесні 2004 року записала дебютний альбом "Protireotita", завдяки якому і здобувала популярність та право представляти Грецію на Пісенному конкурсі "Євробачення".

ДАНІЯ

Якоб Свейструп — не професійний музикант. Автор пісні "Taender ra dig" для відбіркового конкурсу "Євробачення—2005" не були особисто знайомі з Якобом, однак, прослухавши його во-

кал, забажали працювати тільки з цим виконавцем.

ЕСТОНІЯ

Молода естонська група "Suntribe" перемогла в національному відбіркового конкурсі серед більше ніж 80 виконавців. Пісню "Let's Get Loud", що пролунає в травні з київської сцени, написав найавторитетніший поет та композитор Естонії Свен Лихмус.

ІЗРАЇЛЬ

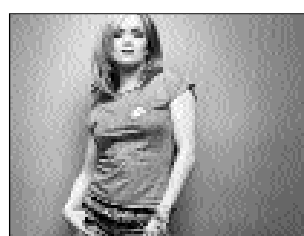
Співачка з Ізраїлю Шірі Маймон уперше вийшла на велику сцену в десятирічному віці. У Києві вона виконає пісню "Hasheket Shenish'ar".

ІРЛАНДІЯ

Відстоювати честь Ірландії на київській сцені буде сімейний дует — брат та сестра МакКол (Donna and Joseph McCaul). Дона та Джо-зеф виконають пісню "Live?"

ІСЛАНДІЯ

Сельма Бйорнсдоттір уже виступала на "Євробаченні" в 1999 році та була другою. Цілою логічно, що Сельма прагне реваншу.

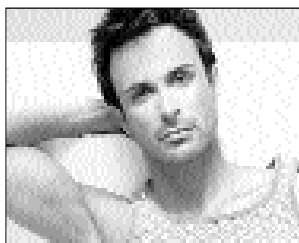
ІСПАНІЯ

Склад гурту "Son de Sol" — три сестри: Лола, Есперанса та Соле. Дівчата підкорили серця іспанців на відбіркового конкурсі піснею "Brujeria", отримавши за результатами

глядячого голосування понад 25 % голосів.

КІПР

Константинос Христофору в сімнадцятирічному віці став першим кіпріотом, чиї записи отримали статус тричі "платинових". Сьогодні він — один із найуспішніших та найпопулярніших виконавців острова.

ЛАТВІЯ

Представники Латвії Валтерс та Кажя на початку квітня випустили свій перший альбом, що містить три версії композиції "The War Is Not Over", з якою хлопці виступлять у Києві.

ЛИТВА

Литовський гурт "Laura and The Lovers", створений спільними зусиллями литовських та шведських продюсерів з єдиною метою — виграти національний відбір до "Євробачення—2005", упорався із завданням із першої спроби.

МАКЕДОНІЯ

Мартіна Вучича жартома називають "македонським Тарканом", маючи на увазі, перш за все, запальні мотиви пісень та харизматичність виконавця.

МАЛЬТА

Мальтійка К'яра легко подолала відбіркового конкурсу, за власним зізнанням, до Києва приїхала виключно за перемогою.

Отопогляд:

"День Європи в Києві. Миттєвості свята"

фото: Ганни Оборської

Фото Івана Пилипенка

Фото Івана Пилипенка

EUROVISION
SONG CONTEST
KIEV 2005

16 травня біля Маріїнського палацу в Києві офіційно відкрили "Євробачення—2005", яке цього року відзначить свій 50-літній ювілей. Україна доклала чимало зусиль, аби свято запам'яталося надовго: добре й щедро прийняти гостей, щиро й сердечно привітати всю Європу, яка побачить нашу країну через успішність події, — таке завдання організаторів конкурсу, всіх киян. Ось чому програма "Євробачення—2005" насичена цікавими заходами. Пропонуємо вам їхній розклад:

18 травня

19.00 — концерт, присвячений відкриттю пісенного конкурсу "Україна — серце Європи" (Майдан Незалежності).

Фото Ганни Оборської

Фото Івана Пилипенка

Фото Ганни Оборської

22.00 — заваби й розваги “З Києвом назавжди” (Хрещатик).

19 травня

19.00 — концерт від “Арт-Велеса” (Майдан Незалежності).

22.00 — півфінал пісенного конкурсу “Євробачення—2005” (Палац спорту).

20 травня

19.00 — концерт “Українська хвиля” (Майдан Незалежності).

21 травня

19.00 — молодіжний концерт (Майдан Незалежності).

22.00 — фінал пісенного конкурсу “Євробачення—2005”.

22 травня

19.00 — “Україна. Європа. Майбутнє” — прощальний концерт на Майдані Незалежності.

«ЄВРОБАЧЕННЯ — 2005»: ЇХ МИ ПОЧУЄМО І ПОБАЧИМО

МОЛДОВА

Молдавський гурт “Zdobsi Zdub” добре знайомий шанувальникам музики в країнах СНД. Українці вже мали змогу оцінити пісні колективу, переглянувши кілька кліпів.

МОНАКО

Знайомтеся: Ліз Дарлі. Своїми здобутками молода виконавиця переконала земляків, що гідна представляти Монако в Києві.

НИДЕРЛАНДИ

У творчому доробку Гленніс Грейс два сольних альбоми “Real Emotion” та “Secrets Of My Soul”. На головній сцені конкурсу вона виконає композицію “My Impossible Dream”.

НІМЕЧЧИНА

Грация Арабелла Баур своїм незвичним ім'ям завдячує Грації Патріції фон Монако, яка була більш відома під псевдонімом Грейс Келлі. Честь Німеччини захищатиме пісня “Run&Hide”.

НОРВЕГІЯ

“Wig Wam” — молодий норвезький колектив. На “Євробаченні—2005” гурт виконає пісню “In My Dreams”.

ПОЛЬЩА

Гурт “Ivan&Delfin” було засновано 2002 року. Вокаліст Іван Комаренко та Міхал Шиманський — автори текстів пісень, Лукаш Лазер та Войцех Ольшевський пишуть музику. На київській сцені пролунає композиція під назвою “Czarna dziewczyna”.

ПОРТУГАЛІЯ

На “Євробаченні—2005” Португалію представлятиме дует “2B” із піснею “To Love”.

РОСІЯ

На російському відбірковому конкурсі Наталя Подольська перемогла з піснею “Nobody Hurt No One”, отримавши понад 20 % глядацьких голосів.

РУМУНІЯ

Лумініта Ангел — одна з найпопулярніших та найвідоміших артисток країни, має в своєму здобутку чимало премій місцевих та міжнародних пісенних конкурсів.

СЕРБІЯ
ТА ЧОРНОГОРІЯ

Учасники чорногорського бойз-бенду “No Name” Даніель Алібабич (соліст), Марко Прентич (гітарист),

Марко Перич (бас-гітарист та лідер гурту), Боян Йовович (клавішник) та Драголюб Пурлія (барабанщик) виконають у Києві пісню “I Will Reach out for You”.

СЛОВЕНІЯ

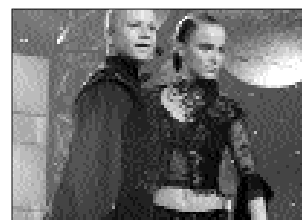
Омар Набер народився в Люблянці. Його справжнє прізвище Карім. Саме так називається і музичний гурт, з яким Омар виступає в клубах та на фестивалях. У Києві співак виконає пісню “Stop”.

ТУРЕЧЧИНА

Гюльсерен народилася в Стамбулі. 2001 року Гюльсерен здійснила свою заповітну мрію — випустила сольний альбом, більшість пісень до якого написала сама.

УГОРЩИНА

Продюсери угорського гурту “Nox” зробили все, аби новий колектив вирізнявся з-поміж десятків інших поп-груп країни. Сьогодні “Nox” відомий не лише на батьківщині, а й за кордоном.

УКРАЇНА

Ще півроку тому івано-франківський гурт “Гринджолі” знали одиниці. Популярність колективу принесла пісня “Разом нас багато”, якій судилося стати гімном Помаранчевої революції.

ФІНЛЯНДІЯ

Гейр Реннінг із 1994 року наполегливо бере участь у відбіркових конкурсах “Євробачення” — спочатку в Норвегії, а потім у Фінляндії. Цього року він утретє поспіль виходив на сцену фін-

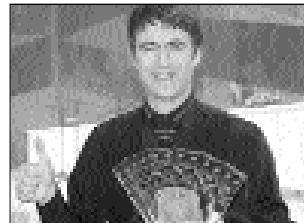
ського фіналу, і, врешті-решт, домігся свого — його виступ отримав майже третину всіх глядацьких голосів.

ФРАНЦІЯ

Ортал на професійну сцену вперше вийшла у складі гурту “Gipsy Sound”. Пісня “Chacun Pense a Soi”, з якою Ортал виступить у Києві, стала першим синглом співачки.

ХОРВАТІЯ

Борис Новкович народився в Сараєво. 1989 року Борис Новкович став другим на Пісенному конкурсі “Євробачення” зі своєю піснею “Dajana”. Цього року він представить пісню “Wolves die alone”.

ШВЕЙЦАРІЯ

На Пісенному конкурсі “Євробачення—2005” в Києві Швейцарію представлятиме естонський герлз-бэнд “Vanilla Ninja” з піснею “Cool Vides”.

ШВЕДІЯ

Мартін Стенмарк захоплювався музикою з дитинства. У 14 років він зібрав власний рок-гурт, а в 18 — завоював гран-прі конкурсу молодих талантів. Музикант випустив уже два сольні альбоми. Мріє про перемогу.

За матеріалами Інтернет-видання підготувала
Ольга СКРИННИК

ПОДОРОЖНІ НОТАТКИ

У ясний і світлий квітневий день мені запропонували відрядження у Бердянськ. Я негайно зібрався, бо ще ніколи не був у Приазов'ї, ще й прихопив на дорогу свіжу київську газету у вокзальному кіоску. Молодий чоловік у салоні автобуса також продав свіжу пресу. На моє запитання: "А українською є що-небудь?" — заперечливо похитав головою. Моє українське ество на мить збунтувалося. Але тут наш старенький "Ікарус" рушив зі столичного автовокзалу.

Подорожні — люди середнього віку, крім двох молоденьких студенток, у яких майже безперервно деренчать мобілки. За вікном чудові пейзажі Харківського масиву: зелена травиця, нові висотні будинки, озера. Несподівана раптова зупинка: автобус зламався. Годину чекаємо, доки замінять несправну деталь.

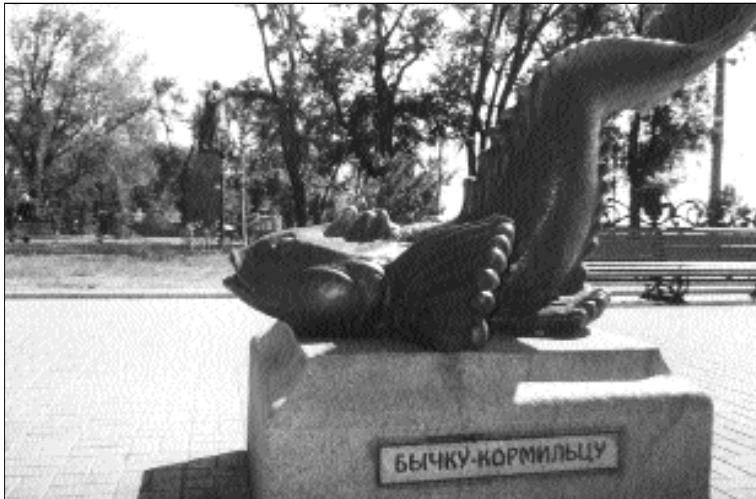
Вечірня зупинка в Пирятині. Смачні пірижки з вишнями, які тамтешні господині продають на зупинці. Сон-дрімота на сидіннях. Ранок. Поспішаємо до моря.

У Бердянську мешкає близько 160 тис. осіб. Земля — як золото. Українські прісні степові елітні чорноземи простяглися аж до Азовського моря. Прекрасно врожаються зернові, соняшник, плодonoсять сади. За вікном пропливають величезні поля озимих. Мій сусіда Едуард розповідає, що поруч шляху, яким ми їдемо, були колись величезні елітні виноградники, які викорчували за "мудрою" вказівкою згори. ЧОМУ?! Чому такі нещасні й занеаяні села з бідними й нещасними людьми? Хіба не працювати? Ледачі?

— Ні, — каже сусіда Едуард, сам родом із-під Таращі. Працював у Бердянську і там "кинув якір". Тепер частенько їздить до родичів на Київщину. Весь вік прожив біля моря і багато знає: "Ось тут, зліва —

село. Там моя пасіка, кум живе. А щодо людей — люди тут працюватимуть. Причина — в державних порядках. При Кучмі мій кум був головою у сусідньому селі. Добре господарство. Черета гарних корів, велика птахофабрика: кури, гуси. Навесні закупили яйця елітних курей. Платили дорого, по гривні за штуку. Заклали в інкубатор. А тут почалося відключення електроенергії.

А УКРАЇНСЬКОЮ Є ЩО-НЕБУДЬ?

Яйця зіпсувалися. Курей неможливо прогодувати — 50 тисяч вручну не прогодуєш. Корів без технологій важко доїти. Все розпродали. Перейшли на зернові. Проблеми з кредитуванням, оновленням техніки не дають можливості добре вести господарство. Заробітки впали. Люди виїжджають: жити бідно — нестерпно. Господарство занепадає. І таке — скрізь!

Виходимо з автобуса. Бердянський автовокзал. Типове пострадянське приморське місто. Малоповерхове, стандартне, панельного забудування.

Про міста прибульцям оповідають пам'ятники, історія, що їх шанують тутешні власті й мешканці. Що ж тут?

Головна вулиця — бульвар Леніна, який закінчується великим монументом на приморській набережній. Люди сміються: вождь обернений спиною до міста і щось видивляється у морській даліні. Чи не корабля для еміграції?

Щодо приморської набережної. Тут це вулиця М. Горького.

Уздовж головного бульвару розміщені пам'ятники О. С. Пушкіну, військовому моряку, мічману. Літнє кафе для відпочиваючих прикрашене корабельною гарматою. Оце такий Бердянськ — місто-курорт.

Окремішнім є пам'ятник "бычку-кормильцу" — риби, завдяки

якій тутешнє населення змогло жити в жахливому 1933 році. Звичайно, є ще пам'ятники героям і жертвам війни.

Як живуть місто і його мешканці? Кілька великих підприємств зупинилися, викинувши десятки тисяч працівників за прохідну. Стоять кабельний завод, завод сільгоспмашин. Що ж українського у цій перлині українського примор'я?

Вівіски на рекламних дорожніх щитах, дорожні покажчики — українською мовою. Рекламні вівіски на магазинах переважно російською.

Зайшов у книжковий супермаркет на бульварі Леніна. Серед моря книг — 2 найменування українською. Це абетка і підручник молодшим школярам. Продавець на запитання: "Де ж книги українською, чи, можливо, пізніше підвезуть?" — сказала, як відрізала: "Нет, и не предвидется!"

Продавець газетного кіоска на прохання продати українськомовну

газету чи журнал влаштувала пошук. Виявилось — шукала єдиний екземпляр газети "Південна зоря". Українською — тільки назва газети.

По телебаченню бачив українськомовні новини із Києва. Більше, — на кількох каналах — нічого українською. Рекламоване в газетах кабельне телебачення задорого для простих бердянців.

Коли запитав одного місцевого мешканця, чи є тут українці і де вони живуть, отримав відповідь, що "их здесь никогда не было".

Я, показавши на своїх колег із Києва, теж відряджених, заперечив, жартуючи: "Так ось ці хлопці-українці, і вже майже місяць у відрядженні, а ви кажете, никогда не было..." Почув: "Ети не в счет, скоро уедут. А так украинцы когда-то были на Запорожской Сечи в XVI столетии..."

Хоча ставлення до подорожнього, що спілкується українською, не вороже, а дружнє, доброзичливе. Звертання розуміють усі, на 100 відсотків! Мабуть, вони і є отими українцями із Січі, але дуже асимільованими. Слід повернути державну проукраїнську політику з пріоритетами всього українського (в

першу чергу, української мови, української культури), — тоді й побачимо, чи живуть у Бердянську українці...

А поки що, як передали по місцевому телебаченню, розпочали збирати на підтримку законопроекту нашого "троянського коня" О. Мороза про надання статусу офіційної російській мові в Україні...

Перед зворотною дорогою заглянув у газетний кіоск на бульварі Леніна. Побачив кілька київських російськомовних газет та місцеві "Азовський базар", "Південна зоря", "Бердянские ведомости", "Азовский бульвар".

Ідучи додому, дозрів до того, що необхідно негайно скласти перелік заходів щодо законодавчого затвердження пріоритетів українського в Україні та дотримання цих заходів. Завжди. Без винятків і послаблень.

Зробити цей висновок мене спонукало почуте й побачене за час поїздки в Бердянськ.

● **Микола ВОВЧЕНКО**, м. Київ

но з законом. На початку квітня пленум Івано-Франківської обласної організації НСЖУ порушив цю проблему і запропонував змінити підхід до державної мови і пісні в радіоефірі. А через тиждень відвідав нашу область віце-прем'єр із гуманітарних питань Микола Томенко і висловив своє бачення розв'язання цієї проблеми, яке зводиться до роздержавлення ЗМІ. "Приватизації державних і консультативних медіа особисто я не допущу", — заявив він. У першу чергу, державним і комунальним ЗМІ потрібно висвітлювати інтереси країни, національну культуру, освіту, підвищувати духовність у державі. Приватні ЗМІ зароблятимуть гроші, але не в збиток національним інтересам. Поспіх може привести до втрати професіоналів, викликати зменшення надходжень від реклами. Але, як кажуть, поживемо — побачимо. Очевидно одне — і громадськість, і члени уряду шукають спільного вирішення питання щодо державної мови й пісні в радіоефірі.

● **Степан БОЙКО**, м. Івано-Франківськ

НАБОЛІЛЕ

РЕФОРМА ПРАВОПИСУ

Про реформування українського правопису почали говорити ще наприкінці 80-их минулого століття. Але втрутився секретар ЦККПУ Л. Кравчук і, як кажуть, питання спустив на гальмах... У середині 90-их міністерські уми вже морочили голови студентам та школярам змінами правил орфографії та пунктуації. Однак із другим приходом до влади Л. Кучми питання правопису відклали до кращих часів. Щоправда, "Проект Українського правопису" за редакцією В. Німчука все ж таки в 1999 році з'явився, хоча мізерним накладом. У часи передвиборної кампанії 2002 уряд А. Кінаха зняв мораторій на питання українського правопису постановою № 198 "Про українську національну комісію з питань правопису". Але, на жаль, склад комісії цієї постановою було кардинально змінено. Із попереднього складу було виведено авторитетних учених, відомих мовознавців, професорів О. Пономаріва, А. Погрібного, І. Ющука, І. Вихованця, Н. Клименко, А. Бурячка, П. Чучку, а також усіх діаспорних членів комісії. Тобто, від справи розгляду українського правопису усунули саме тих учених, які відстоювали проект Німчука, що за ідеєю є дерусифікаційним. Своїм проектом академік Німчук намагався відтворити історичні фонетичні традиції, прип'ямити саме українській мові, взявши за основу так званий скрипниківський правопис 1928 року. Особливістю цього проекту є те, що в ньому враховано й ті фонетичні та морфологічні зміни, що склалися в мові від 1928 р. Наприклад, там, де правопис 1928 р. каже: "дифтонг "ей" в нових запозиченнях передаємо через "ай" (після л — "йй", а не "ей"): Райн, Лейпціг, проект 1999 р. залишає: Лейпціг, Рейн, мотивуючи написання традиційним. У ньому не знайдете й тих старих правописних норм, на які ще можна натрапити у правописі 1928 р. (кляса, філологія). Таким чином, проект Німчука є синтезом українських історичних норм та традиційно усталеної розмовної мови. На противагу правописові Німчука в 2003 році з'явився український правопис, автори: В. Русанівський (науковий редактор), Б. Ажнюк, С. Ермоленко, Н. Непийвода, О. Татаренко, Л. Шевченко. Його на засіданні комісії не розглядали, до публічної дискусії не допускали. В. Русанівський фактично запропонував ідею так званого реального правопису, на жаль, максимально зближеного з російським. Так що проблеми є. Час повернутися до реформи правопису як до важливої суспільної проблеми. Тим більше, коли при владі перший український Президент, і розуміє проблему.

Я думаю, що вдосконалювати правопис повинні фахівці — філологи, але й серед нашого народу є багато мудрих людей, які мають право на власну думку. Думаю, що участь в удосконаленні правопису можуть брати і представники національних меншин України. Мусимо правописом захистити свою мову, адже наша Конституція поки що її не захищає.

● **Степан БОЙКО**, м. Івано-Франківськ

РАДІОПРОСТІР

Ще в березні члени ініціативної групи зі створення громадської організації "Освічена країна" Тарас Бережницький, Володимир Вінтоняк, Наталія Марущак, Володимир Матківський та Михайло Остап'як після рішення міської ради розпочали збір підписів за законопроект про закріплення державної мови в радіоефірі. Вони також провели моніторинг провідних національних ФМ-радіостанцій. Результати моніторингу засвідчили прикрий факт нівелювання української мови та відсутності української пісні в українському ефірі. На основі даних моніторингу, спираючись на українське законодавство та європейські норми, член ініціативної групи просвітників Анатолій Мицкан запропонував на розгляд сесії Івано-Франківської міської ради проект звернення до найвищих інстанцій держави. 29 березня депутати підтримали його більшістю голосів. У ньому міська рада висловила глибоке занепокоєння станом національного радіопростору України. Мені часто доводиться бувати у

НЕВІЛЬНИКИ ЕФІРУ

Вінниці, Хмельницькому, Львові і там не краща, а гірша ситуація, ніж у нас. Ось яким є радіомовлення на п'яти наших радіостанціях. У цілому 30,8 % українською, 69,2 % російською мовами. Конкретно "Люкс-ФМ" — 0% українською, радіо "Шарманка" — 5 %, "Авторадіо" — 10 %, "Хіт ФМ" — 39%, Ніко ФМ — 100 % — єдина українська радіостанція. Українські пісні в ефірі — 3 % українською; 61 % російською; 36 % англійською. "Люкс ФМ", радіо "Шарманка", "Хіт ФМ", "Авторадіо" — 2 % українські; Ніко ФМ — 4 %, російськомовні "Люкс ФМ" — 75 %, радіо "Шарманка" — 70 %, "Хіт ФМ" — 50 %, "Авторадіо" — 71 % "Ніко ФМ" — 38 %. Англомовні всі п'ять радіостанцій від 25—58 % — англійською. Сумні результати досліджень національного радіопростору України, який не відповідає вимогам чинного законодавства та принципам гуманітарної політики європейської держави через майже цілковиту відсутність української

пісні в національному ФМ-радіоефірі. Та непропорційна частка мовлення державною мовою турбує нашу обласну "Просвіту". Редактор газети "Галицька Просвіта" Михайлина Боднар ще минулого року виступила перед просвітниками, аби вести бій за державну мову й пісню в радіоефірі. Були проведені магазини продажу відео- та аудіокасет. На жаль, ситуація була не краща, ніж із радіоефіром. Як бачимо, ця проблема гостра і потребує державного вирішення. Просвітники разом з ініціативною групою "Освіченої країни" розпочали збір підписів на підтримку законопроекту, який чітко врегулював статус єдиної державної мови в радіопросторі, а також закріпив високий відсоток пісні державною мовою. Адже навіть у Білорусі, де державна мова російська, нещодавно прийнято закон, який закріплює 75 % ефіру за білоруською піснею. Спочатку власники білоруських радіостанцій дискутували, але почали діяти згід-

ТАЛАНОВИТА ЗЕМЛЯ

Великої Середи, що принесла столиці та її меломанам потепління, в Українському домі господарювали чорноморці й чорноморочки — студентський народний хор ім. М. Аркаса Миколаївського філіалу Київського національного університету культури і мистецтв, під керівництвом та диригентством заслуженого працівника культури

ВІТАННЯ З-НАД БУГУ

Омеляна Шпачинського.

Розпочавши сцену з опери свого видатного "патрона" й земляка Миколи Аркаса "Катерина" на вірші Тараса Шевченка, юні лауреати Всеукраїнських конкурсів та міжнародних фестивалів своєю бездо-

ганною автентичністю, чистотою ансамблювання і зовсім не аматорською досконалістю звучання заволоділи серцями присутніх, і — закономірність! — зал усе більше заповнювався шанувальниками краси...

Тут і "Щедрий вечір" в обробці Омеляна Шпачинського, як і ще цілий вінок обробок, і "Веснянки та весняні ігри", і козацький репертуар, і історична дума — автор О. Шпачинський — "Ой над Бугом, над рікою", і в обробці Анатолія Авдієвського "Думи мої" Шевченкові, і "Чорна рілля ізорана", та як же без чорноморської — Омелян Шпачинський аранжував народну "Чорноморець іде", й ще багато чого подарував нам із хоровими групами, оркестром, солістами, яким смислово можна балотуватися на найпрестижніші столичні сцени...

Надзвичайно припала всім до серця тричастинна перлина Ю. Алжнева "Дівич-сон", завдяки якій ми пересвідчуємося в неперервності української праісторичної вокально-обрядової традиції, — адже її так вправно й доладно

адаптувала релігійна думка до нових вимог часу! Хай буде ця тяглість на розбудову соборної нашої держави.

Миколаївських самовідданих подвижників співочо-музичної української щирості вітали присутні державники, митці — Павло Мовчан, Віктор Шпортко, а Віктор

Гуцал подарував Омеляну Шпачинському "літопис музичний", як дехто вже називає книгу Богдана Жолдака "Музичні війни, або Талан Віктора Гуцала". Приєднуємося до висловлених побажань щодо зустрічі на головній сцені України з юною, талановитою миколаївською мистецькою когортою.

ЗОЛОТІ КЛЮЧІ

Той відтинок часу, який вкладається у партитуру Національного оркестру народних інструментів України, є мовби прозорим джерелом оживлення музичного образу нашої країни, і ми певні — без нього історія національної музичної культури не була б правдивою...

У цьому пересвідчуємося, заглиблюючись у книгу "Музичні війни або Талан Віктора Гуцала" Богдана Жолдака (Київ, "Криниця". — 2004. — 412 с.). Вона вийшла в світ до 60-річчя з дня народження Віктора Гуцала — лауреата Національної Шевченківської премії, подвижника української музичної культури, найяскравішою зіркою з відзнак і високих титулів у "табелі про ранги" якого, як на мене, є подарований українському народові в роки національного безправ'я "Запорізький марш", переданий від незрячого кобзаря Євгена Адамцевича в аранжуванні Віктора Гуцала Київським оркестром народних інструментів... Але про цю перлину згадаємо далі.

Автор книги, знаний стиліст, "нестандартно мислячий" письменник і культуролог Богдан Жолдак обрав для розповіді про непересічну особистість чи не найефективніший стиль збереження достовірності думки головного героя, — дбайливо передавши слово Віктора Гуцала. З автобіографічними розповідями цього нескореного таланту, цього віртуоза національної автентичної "оркестрової пекторалі" у ваш світ увиходить диво самоідентифікації українці!

Судіть самі: проста селянська родина, трударі — мудрий батько й *мати-героїня* зберегли у пеклі воєнно-голодоморно-колоніального лихоліття когорту дітей, суцвіття, з якого постав наділений чаром материнської й батьківської пісні хлопчисько, закоханий у рідне національно-музичне ество нашого духу. Так було велено долею, і припис її юний музикант-«народник», майбутній відомий маестро, виконав із честю! Уже школярем здібний учень знаної 1-ої Музичної школи у Львові, в якій навчалися Богодар Которович, Олег Криса, Богдан Янівський та інші нинішні значні постаті музичного овиду, стає музикантом-домристом у професійному оркестрі... Цьому, безперечно, сприяло успішне навчання в талановитих педагогів.

Неможливо переповісти свої враження від документально зафіксованих у книзі мистецьких бу-

вальщин, зустрічей пана Віктора зі славетними особистостями, як-от сторінок творчої співпраці Національного оркестру народних інструментів із народними артистами Анатолієм Солов'янком, Дмитром Гнатюком, Марією Стеф'юк та ще багатьма. Надто ж із Яковом Орловим, Сергієм Козаком, Олександром Чумаком — "творцями" Музично-хорового товариства, яке в кінці шістдесятих стало справжнім вулканом пробудження національного менталітету. Адже, пригадаймо, тоді на ву-

літикам у погонах, коли прокочуться піднесена хвиля "Запорізького маршу"? Як сучасник тих подій, підтверджую: а таки звучить! І чують її перш за все ті, хто стоїть по різні боки політичного брустверу. Одні, — не відкриваючи обличчя, інші — з гордо піднятою головою, як, скажімо, Григорій Тютюнник. На конверті подарованої мені платівки з записом "Запорізького маршу" він своїм гарним почерком зазначив: "Борю! Від давніх-давен ця музика — наша!" А в нещадності "пильновухих", які

вою в Україні, і про філософа, письменника-фантаста Олеся Бердника. Через два десятиліття після розгрому Музично-хорового товариства Олександр Чумак очолює мистецький осередок — Українську Духовну Республіку, яка "отаборилося" в безгоспних тоді будівлях колишньої спецстанова силовиків у провулку Горького. Мене Чумак запросив працювати відповідальним секретарем, завідувачем відділу культури. Ми роздобули кілька десятків бандур, які й досі прислугуються вихованцям

ли на Хортицю, на концерт Віктора Гуцала... Зачинили велике підприємство й дали робітникам відгул, аби вони не почували в живому виконанні "Запорізького маршу"...

Я переконаний, що книга Богдана Жолдака, також, до речі, активіста УДР (він завідував відділом кіномистецтва, коли кіностудія О. Чумака "Рось" випустила ряд українських кінофільмів: "Козаки йдуть", "Вишневі ночі", "Танго смерті" тощо), — уже стала рідкістю не лише через обмежений наклад, а й через її детективну гостросюжетну насиченість захоплюючою інформацією. А скільки тут професійних музичних тонкощів виконавства на різноманітних інструментах! Я вже не кажу про секрети оранжування, оркестрового звучання, про традиції троїстих музик, народних оркестрів, про українську язичницьку обрядовість і роботу вокалістів над звуком і артикуляцією, про живу воду української криниці в селі Парутин, згаданій Геродотом, і відродженої в наш час...

І люди, люди, творчі особистості, велетні духу, державотворці засобами національної музичної культури. Книга про одного з них — Віктора Гуцала — є ровесницею Помаранчевої революції, певно ж, не випадково!

"Завдання у сфері поширення народної музики перед нашою державою, всім українським суспільством нині стоять фундаментальні. Створити в усіх початкових, середніх і вищих навчальних закладах новий гуманітарний курс навчання, такий, як історія і література. Видати такий підручник і до нього компакт-диск. Це курс українського народного мелосу". Важко не погодитися з Прометеем вогненної диригентської палички, який віддає своє серце її величності Бандурі, як завідувач кафедри в КНУКІМ, і його величності Оркестру, як художній керівник Національного оркестру народних інструментів.

Прислухаймося до запитання-завдання Маестро Віктора: "А чому б і не виступити нам, українцям, ініціаторами створення Всесвітньої асоціації оркестрів народних інструментів?.. Головною її метою була б розбудова світової музичної культури, духовності, народних гуманістичних традицій". Віримо! Можемо. Зробимо, панове? І "девізом" її хай стане "Запорізький марш" Адамцевича-Гуцала.

● Сторінку підготував **Борис СПИСАРЕНКО**, письменник, член Національної спілки кобзарів

ТАК ЗВУЧАТЬ
СТОРІНКИ ІСТОРІЇ...

лицю Пушкінську, 32, до Товариства, до його музею українських народних інструментів, де були зібрані раритети геніальних безіменних майстрів, та й до видавництва "Музична Україна", розташованого тут-таки, йшли всі, хто повірив у безкарність нашого національного відродження. Не так сталося, як гадалося!.. І Сергієві Козаку, і Олександрові Чумаку, і Вікторові Гуцалу пильні васали московської метрополії на початку сімдесятих перекирили кисень...

У розділі "Марш і марші" йдеться про створення Віктором Гуцалом оркестрової версії "Запорізького маршу", почутого від згаданого бояна-кобзаря. Цей твір уперше виконано оркестром під орудою Якова Орлова в Київській опері. Мені ж запам'яталося виконання його в 1970-му, здається, році, в Колонному залі ім. Миколи Лисенка у Філармонії. Як чарівна флейта, заворожила всіх своїм закликком-вступом сурма, і — переповнений зал був настільки наелектризований маршем, цим шедевром козацького поступу, що чотири рази вибухав оваціями, викликаючи знову й знову "орловців" на "біс". Бачили б ви, дорогі нащадки, як заметушилася добре знана нами рать "соглядатаїв"! Переполох докотився до місцевих цековських "верхів", що возсідали на нинішній вулиці Банковій...

У книзі знаходимо гіркі зізнання п. Віктора, — які приниження довелося зносити в силових структурах, пояснюючи, — що ото за *січова* пісня вчувається ана-

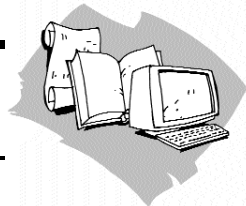
чатували на найменший прояв національної свідомості, я мав нагоду пересвідчитися на собі, коли в 1989 році, 11-го квітня, провів перший у Палаці "Україна" концерт кобзарів, і львів'янин Остап Стахів кинув у переповнений зал із цієї просовіської сцени *січову* пісню "Повіяв вітер степовий, Трава сі похилила, Впав в бою молодий стрілець, Дівчина затужила..." На Фонд культури, від якого я організував це історичне свято кобзарства, посипалися грізні запитання з цековських кабінетів: чому і як до програми концерту потрапили *січові* стрільці? І що це за дезінформація про нашу дійсність чути в баладі Василя Литвина — "Народе мій, розорений, розбитий, Мов паралітик той на роздорозжю...". Тож мене терміново взялися перевиховувати: пані Наталка Охмачевич, завідувачка відділу інформації у Фонді, ініціювала цю акцію. А як же: дружина голови Держтелерадіо по лінії телеслужб знала, що в ефір потрапили і стрільці, і народ-паралітик (не знала, що то з поеми "Мойсей", яку писав Іван Франко ще до жовтневого шарварку...). Словом, становище керівників Музично-хорового товариства, "ощасливлених увагою" органів, мені легко зрозуміти, бо довелося нардепам Борисові Олійнику і Ростиславу Братуневі захищати мене перед цековськими ідеологами.

Віктор Гуцал із пієтетом розповідає про побратима — Олександра Чумака, педагога, письменника, організатора мистецького роз-

стрітвської вищої педагогічної школи кобзарського мистецтва. Олександр Чумак запросив на роботу в УДР і оркестр Віктора Гуцала, і "Київську камеру" Валерія Матюхіна, і тріо "Золоті ключі" — Ніну Матвієнко, Марічку Миколайчук, Валентину Ковальську...

Згадуючи про дворічну кобзарську студію, яка в Музично-хоровому товаристві випустила славетних майстрів бандурного мистецтва, В. Гуцал зазначає, що вже одного імені — Віктора Лісовола, автора "візитівки" українців — його "Пісні козацького коша" на вірші В. Крищенка було б досить, щоб студія прославилася на всіх континентах... Зауважу, що зараз цей твір називається "Наливаймо, браття, кришталеві чаші" і має світовий рейтинг. В УДР мені з О. Чумаком випало продовжити добру традицію, і ми створили кобзарську студію. З неї вийшов ряд обдарованих, серед яких бандурист Національної капели бандуристів Ярослав Черногуз та інші.

Мені пам'ятний ще один виступ Віктора Гуцала з оркестром — на Хортиці. Туди, до Запоріжжя, Чумак спорядив мистецькі колективи УДР за кілька днів до ГКЧП, мовби передчував, де передовий край боротьби за українську національну ідею. "Запорізький марш" у Запоріжжі, перетвореному червоною пропагандою на відстійник шовінізму, справив ефект дев'ятого валу. Власті підмінювали на міському транспорті номерні знаки, щоб нащадки січових козаків не потрапи-

ЗВЕРНЕННЯ

Голові Луганської обласної державної адміністрації
О. Данилову

Начальнику УМВС України
в Луганській області
О. Бобильову

Міністру внутрішніх
справ України
Ю. Луценку

ВІДКРИТИЙ ЛИСТ

Шановні повноважні посадовці! Звертаємося до Вас із проблемою, яка хвилює широку громадськість Луганська та області, а, можливо, й усієї України.

Останнім часом у нас з'явилася величезна кількість гральних автоматів, які належать до розряду азартних ігор. Попри те, що грати на них дозволяється тільки дорослим і діти до 18 років не повинні до них допускатися, основний контингент відвідувачів цих закладів складають саме неповнолітні підлітки.

Маючи ще не сформовану, вразливу психіку, діти, граючи в азартні ігри, потрапляють у психологічну залежність від автоматів, у чому переконує статистика психоневрологічних диспансерів. Бажання виграти зумовлює необхідність мати гроші. У результаті діти виносять із квартир цінні речі і продають їх за безцінь, крадуть у батьків гроші й коштовності. Наступним кроком для таких підлітків стають серйозніші злочини.

Про навчання цих дітей у школах, коледжах годі й говорити. Страждають сім'ї. Батьки не в змозі спинити бід.

На жаль, масштаби цього соціального лиха з кожним днем набувають усе більших розмірів. Велика кількість малолітніх гравців в автомати потрапляють у міліцію, їх задержують і відправляють у колонії.

Ми, представники громадських організацій Луганської області, стурбовані прогресуючою деградацією нашого суспільства, пов'язаного зі згубним впливом азартних ігор на підлітків. Відомо, що завдяки наполегливим вимогам громадськості міста Черкаси там закрили всі гральні автомати і тим самим повернули дітей до нормального життя. Подібна акція розпочалася в Харкові.

Усі знають, що на прибутку від гральних автоматів (а він складає 85—90 %) наживаються ті, кому вони належать. З одного боку — багаті невелика купка місцевих олігархів, а з іншого — руйнуються сім'ї, гине молоде покоління — наше майбутнє.

Просимо голову обласної державної адміністрації, начальника Управління МВС України в Луганській області та Міністра внутрішніх справ України дослідити стан справ у цій сфері й сприяти позитивному розв'язанню названої проблеми.

Л. ЗАЛИВНА,

голова Луганської обласної правозахисної жіночої організації "Чайка";

І. МАГРИЦЬКА,

голова Луганської обласної філії Асоціації дослідників голодоморів в Україні;

Ю. КИСЕЛЬОВ,

голова Луганської обласної організації Всеукраїнської громадської організації "Український молодіжний Собор";

Д. ТИМОШЕВСЬКА,

голова Луганського обласного осередку Всеукраїнського педагогічного товариства ім. Г. Ващенко;

В. СЕМИСТЯГА,

голова Луганського обласного об'єднання ВУТ "Просвіта" ім. Т. Шевченка;

С. ДЗЬОБАК,

голова Спільки української молоді Луганщини

Цією публікацією ми запрошуємо всю українську громаду до обговорення однієї з наших найболючіших гуманітарних проблем. До власних роздумів додаємо лист жінки, родини якої торкнулась названа біда, а також відкритий лист громадських організацій Луганщини до високопосадовців, які могли б сказати з цього приводу своє вагомє державницьке слово.

ЛИСТ МАТЕРІ

Ситуація, описана тут жінкою — мешканкою сільського району Луганської області, чи не типова для всіх сімей, де є діти — гравці в автомати. Прізвище автора листа з етичних міркувань не називаємо.

"Недавно мене звільнили з роботи через проблеми, пов'язані з моїм сином. На той час йому було 15 років. Хлопчик почав відвідувати заклади з гральними автоматами. Це подіяло, як наркотик, — з'явилася залежність. Син почав виносити з дому речі і продавати їх за безцінь. Крав усе підряд: борошно, макаронні вироби, велосипед, мотор від мотоцикла, магнітолу та інше. Усі виручені гроші програвав на автоматах.

По кілька днів хлопець не приходив додому. Ночував на горнищах, у покинутих будинках, а то й просто неба. Не відвідував навчальний заклад. Став байдужим до всього, крім автоматів.

Я радилася з місцевим психіатром. Він сказав, що це хвороба. Чоловік відвіз сина до Луганська, поклав у психіатричне відділення.

Повернувшись із лікарні, син два тижні відвідував школу, а потім знову почалося те саме. Коли ми з чоловіком ішли на роботу, він приходив додому, виймав шибку і залазив у хату через вікно. І брав усе, що йому заманеться. Знову перестав ночувати вдома.

Ми довго його шукали, а знайшовши, повернули. Син побув удом кілька днів. А потім на вихідні ми поїхали в село до моїх батьків. Мама (їй уже 79 років) якраз отримала пенсію. Онук украв у бабусі всі гроші до копійки, а це єдине, на що живе стара жінка.

Після цього випадку я не витримала і вирішила написати заяву в міліцію, — щоб якось зупинити сина. Заяву на власну дитину! Ніхто не знає, чого мені це коштувало. Працівники дитячої кімнати допомогли повернути сина додому. Я їм дуже за це вдячна. Вони єдині люди, які не залишилися байдужими до мого горя.

Син знову почав ходити до гімназії. Але не довго. Із дому знову зникли речі. Ніякі благання й переконування на сина не діяли.

Одного разу пропажу помітив чоловік. Він не витримав, адже це пекло продовжувалося цілий рік. Роздагнав сина до трусів і провів його вулицями селища з криком: "Злодія веду!" Я йшла слідом, боячись, щоб не скоїлось ще більше лихо...

Цей випадок стався 6 травня, а 7 травня було моїм останнім робочим днем. Мабуть, моє звільнення з роботи зупинило сина. Зараз він навчається у ліцеї. Зате я залишилася без роботи. А в мене ж ще є неповнолітній син восьми років..."

Нещодавно в приміщенні Луганського обласного об'єднання "Просвіти" (Українсько-канадський центр "Відродження") відбулася зустріч Надзвичайного і Повноважного посла Канади в Україні Ендрю Робінсона з активом просвітянських об'єднань Луганщини, студентством Національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка та активістами УКЦ "Відродження".

Ця зустріч не була випадковою, адже останні 13 років луганські просвітняні мають усталені тісні зв'язки з українськими громадами Торонто, Оттави та Вінніпега.

Традиційними та звичними в Українсько-канадському центрі стали щорічні зустрічі просвіт'ян із громадськими та державними діячами Канади. Саме їхніми зусиллями укомплектовано бібліотеку УКЦ "Відродження" майже 20 тисячами примірників літератури з україністики, переваж-

ПОСОЛ КАНАДИ В ГОСТЯХ У ЛУГАНСЬКИХ ПРОСВІТ'ЯН

но виданої за океаном. Ця книгозбірня не має рівних собі на сході та півдні України. Саме її у своїй просвіт'янській діяльності потужно, повсякденно використовують місцеві осередки товариства "Просвіта".

Бібліотека Українсько-канадського центру "Відродження" сьогодні перебуває на балансі Луганського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка, який викладає голову обласного просвіт'янського об'єднання Володимир Семистяга.

Президентські переговори 2004 р. та пов'язані з ними особливості крайньосхідно-

ДОПОМОЖЕ ГУМАНІТАРНА ДЕРЖАВНИЦЬКА ПОЛІТИКА

КОМЕНТАР

На прикладі Луганщини бачимо, що нашу молодь, починаючи з дитсадка, виховують сірою, аморфною масою, яка не відчуває причетності до української нації. За винятком поодиноких ентузіастів, вихователі навчальних закладів проводять заходи, абсолютно позбавлені національного колориту, як-от: День святого Валентина, День гумору, дні вшанування пам'яті молодогвардійців, афганців, Міжнародний жіночий день 8 березня, День Перемоги, день народження В. Даля і О. Стаханова, КВК тощо. Навіть побіжно у виховній роботі не згадується день народження або день перепоховання Тараса Шевченка на українській землі, інші події національної історії та культури.

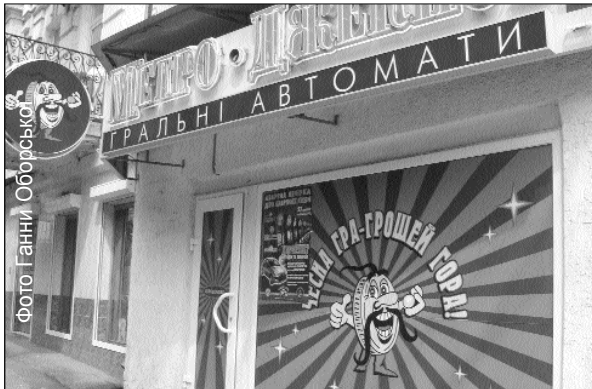
Серед обов'язкових систематичних (щотижневих) заходів назвемо учнівські й студентські дискотеки, де молодь під супровід далеко не національної і не класичної музики "відривається", "ковбаситься", палить, вільно вживає алкоголь і навіть наркотики. Кажуть, що поблизу шкіл, де проводяться дискотеки, "добрі" бабусі торгують саморобною горілкою з додаванням хімікатів, наприклад, димедролу, — аби молодь отримала повний "драйв". Навчальні заклади завдяки дискотекам поповнюють свій бюджет: вхід сюди платний.

Негативні результати такого "виховання" молоді очевидні. Тому і не рекомендуємо інтелегентним людям підходити близько до груп молодих людей, яким минуло 10 років, адже вони спілкуються переважно нецензурною лексикою. Уже не тільки в місті, а й у селі, яке традиційно було осередком української культури й духовності, діти без сорому ходять із пляшкою пива і цигаркою.

Моральна та інтелектуальна деградація молодого покоління — нашого майбутнього — досягла критичної межі.

Ще одне соціальне лихо — здобуток років незалежності — комп'ютерні ігри та гральні автомати. Це стало бізнесом, і досить успішним, інакше подібних закладів не було б так багато.

У бездуховному денационалізованому суспільстві молодь може прагнути одного: швидкого збагачення, красивого життя. Такий шанс, на думку молодих (і не тільки) людей дають їм гральні автомати, на яких можна без жодних фізичних та інтелектуальних зусиль виграти велику суму грошей (останнє є підставою для віднесення гральних автоматів до розряду азартних ігор).

Величезна кількість гральних закладів переконуює в тому, що ліцензійні умови для їхнього створення й утримання надто ліберальні. Цьому є пояснення: великий відсоток від прибутку йде в бюджет держави, а це — пенсії, стипендії тощо. Та й господарям вигідно, інакше б вони займалися іншим видом підприємницької діяльності. Зауважимо, що на наше звернення до Луганського обласного статистичного управління ми отримали відписку про те, що офіційного обліку таких закладів немає.

Отже, зацікавлені в поширенні грального бізнесу дві сторони: самі бізнесмени і... держава (!!!).

У п. 2 § 2 Інструкції про умови і правила провадження підприємницької діяльності зі створення та утримання гральних закладів, організації азартних ігор та контролю за їхнім дотриманням сказано, що допуск у гральний заклад заборонений особам, молодшим 18 років. На практиці — грають в автомати саме ті, кому ще немає вісімнадцяти.

Психологи стверджують, що в дітей, які грають в азартні ігри, формується емоційно нестійкий характер і водночас розвивається психічна залежність від

автоматів — свого роду наркотику. Наше спілкування з батьками, чий діти відвідують гральні заклади, показує, що такі сім'ї (а їх із кожним днем стає все більше) мають одні й ті ж і, на жаль, не розв'язувані проблеми. Підлітки, що грають, втрачають контроль над своєю поведінкою, стають безвідповідальними і заради виграшу готові йти на все, навіть на злочин.

Урешті-решт, вони стають ізгоями суспільства. Про кількість психічних захворювань і кримінальних злочинів підлітків, які відвідують комп'ютерні клуби і гральні автомати, могла б свідчити неоприлюднена статистика психікарен і виправних закладів. Отже, у програвші від такого бізнесу — всі ми.

Чи повернеться держава обличчям до хоч і здеградованого, але свого суспільства?

Проблема, яку ми порушили, без сумніву, не є сутю нашою, регіональною, вона — загальноукраїнська.

Сама собою виникає історична аналогія: ще в XVII столітті комусь було вигідно морально знищувати українців. Тоді це робилося в корчмах, сьогодні — в закладах із гральними автоматами.

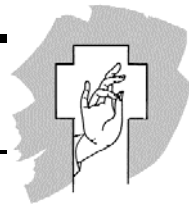
Можливо, всім миром ми зможемо цю проблему розв'язати і врятувати нашу молодь і майбутнє нашої нації. Якщо держава не хоче цього робити зверху, демократизуймо державу знизу, поки на це ще є надія!

● **Ірина МАГРИЦЬКА,** доцент кафедри журналістики Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля, член УРП "Собор"

гальносвітових процесів. Наприкінці зустрічі шановний пан посол подарував просвіт'янам Луганщини невеличку книгозбірню з книжок, виданих українцями у діаспорі, а також комплекти канадської та британської преси.

Учасники зустрічі переконані в необхідності та реальній можливості продовження діалогу з канадською стороною, зокрема представниками громадськості, української діаспори в Країні Кленового Листка. Доказом такої переконаності можуть бути вже традиційні щорічні відзначення канадських національних свят та Дні Канади в Українсько-канадському центрі "Відродження", що проводиться Луганським обласним об'єднанням "Просвіти" та викликають величезний невідомий інтерес громадськості нашого краю.

● Сторінку підготував Прес-центр Луганського обласного об'єднання товариства "Просвіта"

ПОЖЕРТВИ НА ТАРАСОВУ ЦЕРКВУ

Продовження. Поч. у ч. 39–52
за 2003 р., ч. 2–9, 11–14, 16–18, 20–2,
28, 30, 32, 34, 37, 39,
41, 43, 45, 51 за 2004 р.,
ч. 3, 6, 7, 9, 11, 14, 15 за 2005 р.

І-ий курс УВФФОРУ ім. І. І. Мечникова, м. Одеса	110,00
Аптека № 11, м. Рівне	100,00
Байдук Роман	100,00
Білоцерковець В. А., м. Вільнянськ Запорізької обл.	40,00
Близнюк Т. М., м. Київ	30,00
Божечко Л. І., м. Львів	20,00
Бойко Л. Г., с. Хоньківці Могилів-Подільського р-ну Вінницької обл.	50,00
Будинюк школярів, м. Рівне (ч/з Черниш Л. М.)	24,00
Будишкіна О. М., м. Суми	50,00
Вгодська спецшкола-інтернат Долинського р-ну Івано-Франківської обл. (ч/з Літвінову)	131,00
Відділ земельних ресурсів, м. Корець Рівненської обл.	50,00
Власенко В. О. м. Дніпропетровськ	10,00
Володимирецька РДА (апарат) Рівненської обл.	208,00
Володимирецька РДА (відділ) Рівненської обл.	174,00
Володимирецька РОВТ "Просвіта", м. Рівне	514,00
ВПУ № 29, м. Львів	200,00
Всеукраїнський культурно-мистецький етнографічний журнал "Писанка", м. Івано-Франківськ	829,46
Вчителі школи № 1, м. Острог	76,35
Ганікевич О. Г., м. Львів	100,00
Ганікевич Я. В., м. Львів	200,00
Генералова А. М., м. Київ	165,00
Гешко Е. І., м. Чернігів	100,00
Гімназія м. Хотин (ч/з Микитюка Л. А.)	203,65
Говоруха Ю. Л.	50,00
Голинський Л. І., інвалід II Світової війни і зв'язковий УПА, м. Рудки Львівської обл.	10,00
Городищенська ЗОШ Луганської обл.	50,00
Гринь В. Л., м. Балаклія Харківської обл.	30,00
Громада с. Боків Підгаєцького р-ну Тернопільської обл. (ч/з Сміх Л. М.)	122,00
Гуренко І. М., м. Київ	105,00
Данилюк В. О., м. Тростянець Івано-Франківської обл.	20,00
РЕС Чернівецької обл., м. Хотин (ч/з Даниловського В. В.)	195,00
Дашко С. І., с. Станків Стрийського р-ну Львівської обл.	90,00
Делегати VII з'їзду ВУТ "Просвіта", м. Луганськ (ч/з Семистягу В. Ф.)	200,00

22 травня — день, коли Тарас Шевченко назавжди повернувся в Україну, упокоївся в рідній землі тілом, а дух його став чатовим роду й народу...

Всеукраїнське товариство "Просвіта" імені Тараса Шевченка продовжує загальнонаціональний збір коштів на спорудження Тарасової церкви біля підніжжя Чернечої гори в Каневі. Публікуючи сьогодні імена наших офірувачів, складаємо шану Кобзареві й тим людям, що живуть за його заповітами.

Денисівська с/р Козівського р-ну Тернопільської обл. (ч/з Качунь О. К.)	39,00	Ужгородського національного університету	100,00	м. Хотин (ч/з Боршуляк Н. С.)	10,00
Долинська централізована бібліотечна система Івано-Франківської обл. (ч/з Фрейс Л. І.)	400,00	Кияшко О. О., м. Луганськ	50,00	Райрада ветеранів м. Самбір	170,00
Дробот М., Гавриш П., м. Київ	20,00	Ковалевський М. М., м. Суми	5,00	Рівненське ГАПБ	200,00
ДС "Ладоньки", м. Здолбунів		Коваль М. Д., м. Драбів		РКП працівників Держустанов, м. Костопіль Рівненської обл.	50,00
Запорожець Н. І., м. Харків		Черкаської обл.	100,00	Родина Гарнець М. О., м. Сміла	
ЗОСШ № 1, м. Хотин (ч/з Цепенюк Г. М.)	55,00	Коваль М. І., м. Драбів	100,00	Черкаської обл.	50,00
ЗОШ І—II ст., с. Зелеківка	30,00	Черкаської обл.	100,00	Родина Українського коледжу ім. В. О. Су- хомлинського, м. Дніпропетровськ	1871,52
ЗОШ І—III ст., с. Лютиж Вишгородського р-ну Київської обл.	375,00	Колодубець Г. І., с. Водянське	30,00	Романишин М. Г., м. Сколе	
ЗОШ № 3 м. Здолбунів Рівненської обл. (ч/з Ковальчук Л. Є.)	129,35	Донецької обл.	100,00	Львівської обл.	100,00
ЗОШ № 4, м. Долина Івано-Франківської обл. (ч/з Кириченко О. Я.)	400,00	Концевич О. Г., м. Чернівці	100,00	РОО Всеукраїнського товариства "Просвіта", м. Рівне	1158,00
ЗОШ № 1, м. Здолбунів Рівненської обл. (ч/з Петрук О. Т.)	83,55	Корецька р/н ПФ організація працівників охорони здоров'я Рівненської обл.	50,00	СВК "Богданівський", м. Рівне	300,00
ЗОШ № 10, с. Нижня Кринка		Корецька райлікарня		Сердюк Д. Д., м. Хмельницьк	100,00
Макіївського р-ну Донецької обл.	227,70	Рівненської обл.	110,00	Сорокуров В. М., м. Бровари	
ЗОШ № 3, м. Сквиря Київської обл. (ч/з Волохович Л. П.)	210,00	Корецький районний центр зайнятості Рівненської обл.	95,00	Київської обл.	100,00
ЗОШ с. Новаківське Рівненської обл. (ч/з Саврук)	100,00	Кравцов Л. А., м. Нововолинськ		СЗШ № 1, м. Борислав Львівської обл. (ч/з Соколович)	180,00
ЗОШ смт. Вигода Долинського р-ну Івано-Франківської обл.	240,00	Волинської обл.	588,00	Сільгосптехнікум, м. Хотин (ч/з Назаренко В. Г.)	669,40
ЗОШ № 7 І-го ст., м. Здолбунів		Лаба М. П., с. Бердихів Яворівського р-ну Львівської обл.	20,00	Скирко М. М., м. Кривий Ріг	100,00
Рівненської обл. (ч/з Панчук В. Я.)	60,00	Лагошняк В. М., м. Тереховля	50,00	Смураго Ж. Б., м. Хмельницький	5,00
ЗОШ, с. Новосілки Здолбунівського р-ну Рівненської обл.	53,00	Лановецька СШ № 1		Сніговський С. І., м. Луганськ	95,00
ЗОШ, с. Піски Ясинуватського р-ну Донецької обл.	160,00	Тернопільської обл.	30,00	Соловей В. П., м. Рівне	253,00
Івано-Франківське міське об'єднання ВУТ "Просвіта" (ч/з Синицю Наталію) сьомий внесок	570,00	Лобода З. І., м. Коломия	50,00	Спеціальна школа-інтернат № 2 м. Хотин (ч/з Дідич Г. М.)	131,00
Кафедра української літератури		Івано-Франківської обл.	50,00	Спецшкола-інтернат, м. Костопіль Рівненської обл. (ч/з Соломо М. А.)	448,50
		ЛОО Всеукраїнського товариства "Просвіта", м. Львів	205,00	Стасюк І. Ф., Стасюк В. І., Стасюк О. І., м. Київ	30,00
		Лунь Остап, м. Львів	50,00	Степоненко Л. М., м. Київ	20,00
		м. Корець Рівненської обл. (прізвище не вказано)	94,00	Суємська ЗОШ Рівненської обл.	40,00
		Макотерська Н. П., м. Чортків Тернопільської обл.	10,00	Тарадай І. А., м. Червоноград	
		Мальська Г. І., м. Львів	80,00	Львівської обл.	20,00
		Мацюк С. І., с. Великий Омеляник		Тарадай О. І., м. Червоноград	
		Луцького р-ну Волинської обл.	40,00	Львівської обл.	20,00
		Мелько Н. Л.	500,00	Терзі В. В., м. Нікополь Дніпропетровської обл.	10,00
		Мельничук В. Б., м. Калуш		Тимошенко Н. В., м. Донецьк	200,00
		Івано-Франківської обл.	500,00	Тимошенко Н. В., м. Донецьк	200,00
		Миронюк О. М., Миронюк О. П., м. Київ	150,00	Товариство "УЕЦВО", м. Миколаїв	200,00
		Млинів ЦРЛ (ч/з Щур Л. П.)	462,00	Товариство української мови ім. Т. Г. Шевченка "Просвіта"	
		Музична школа м. Хотин		Червоноградського р-ну Львівської обл.	700,00
		Чернівецької обл. (ч/з Луць В. І.)	22,00	Українська Народна Партія, м. Нововолинськ	465,50
		Нехаєва Т. І., м. Дніпрорудне		УПФУ в Володимирецькому р-ні	
		Запорізької обл.	50,00	Рівненської обл.	113,00
		Новоукраїнська с/р Рівненської обл.	804,00	Факультет філології та журналістики Херсонського університету	640,00
		"Норд-Сервіс", м. Луганськ	100,00	Церква св. Покрови, с. Рай	
		Обласний госпіталь інвалідів війни м. Залішки Тернопільської обл. (ч/з Пивцьо Л. І.)	1200,00	Бережанського р-ну Тернопільської обл.	431,00
		Оболонська "Просвіта", м. Київ (ч/з Баньковського М. В.)	250,00	Чуприни Марта і Олексій, м. Київ	1000,00
		Огієвська (без ініціалів) м. Київ	30,00	Школа с. Верещакі, Ланівецького р-ну	
		Орлюк В. М., м. Одеса	100,00	Тернопільської обл. (ч/з Риплюк Людмилу)	15,00
		П'ятківська Д. І., с. Денисів Козівського р-ну Тернопільської обл.	28,00	Школа с. Тяпче, Долинського р-ну	
		Пашук Л. М., м. Київ	50,00	Івано-Франківської обл.	140,00
		Письменна Т. Ю., м. Дніпропетровськ	10,00	Школа с. Ванжулів, Лановецького р-ну	
		Полтавська гімназія № 2	27,00	Тернопільської обл.	63,93
		Полтавська гімназія № 32	32,35	Школа-інтернат, м. Хотин (ч/з Катеренчук Г. О.)	78,00
		Прачук М. за школу с. Бронгалівка Підгаєць- кого р-ну Тернопільської обл.	85,00	Школа-сад м. Хотин (ч/з Семенюк І. Б.)	110,50
		Просвітяни Закарпатської делегації: Чере- паха О. Н. — 7,00; Добра Д. — 10,00; Курнат О. В. — 5,00; Рендер Я. І. — 10,00; Киштуни- нець Б. М. — 5,00		Штаб Юценка В. А., м. Кузнецовськ Рівненської обл. (ч/з Бенза П. П.)	5000,00
		Пуленко В. В., м. Київ	50,00	Шугай Н. М., м. Запоріжжя	100,00
		Пуленко Н. І., м. Київ	50,00	Шулевська Л., с. Чесники Рогатинського р-ну	
		Пуленко О. В., м. Київ	50,00	Івано-Франківської обл.	20,00
		Пурик Г. І., м. Київ	50,00	Юдін І. В., м. Донецьк	25,00
		Пшеничний П. П., м. Макіївка		Яковець О. Ф., м. Житомир	10,00
		Донецької обл.	272,90	Яросевич Л. В., м. Львів	50,00
		Райдержадміністрація м. Хотин (ч/з Кравецьку І. І.)	97,00		
		Районне об'єднання "Просвіта" м. Хотин (ч/з Боршуляк П. А.)	235,00		
		Районне об'єднання ВУТ "Просвіта"			

Поправка: "Замість товариство "Просві-
та" м. Коломия Івано-Франківської обл.
(ч/з Глаголюка), має бути "Стефуранчин
І. А., Гривнак С. І., м. Коломия
Івано-Франківської обл. (ч/з Глаголюка
В. П.) — 100,00"

**Добровільні пожертви
"На Кобзареву Церкву":
МБФ
"Українська Родина"
Р/р № 26045200145101
в Подільській філії
АКБ "Київ",
МФО 320401 ЗКПО
21709106**

УСЬОГО НА РАХУНКУ ТАРАСОВОЇ ЦЕРКВИ — 667 412 грн. 08 коп.

ІВАНО-ФРАНКІВСЬКЕ МІСЬКЕ
ОБ'ЄДНАННЯ ВУТ «ПРОСВІТА»
(сьомий внесок ч/з Наталю Синицю)

Андрейчук О. І.	100,00
Басараб Ю, уч. 3 класу ЗОШ № 5	4,00
Киричук О., м. Луцьк	2,00
Кудзівка В. Л.	3,00
Людкевич О. М.	4,00
Парафія греко-католицької церкви с. Ганусівка Тисменицького р-ну	
Івано-Франківської обл.	100,00
Сазонова Ю. Є., м. Мелітополь	2,00
Сижук О. М.	2,00
Харченко Н. В.	1,00
Чорненький Д. І.	70,00
Школа-ліцей № 23 Прикарпатського національного університету	
ім. В. Стефаника	
м. Івано-Франківськ	282,00
(вчителі — 253,00; учні — 29,00 10-Б клас)	

Школа-ліцей № 23. Вчителі (49 осіб)

Барчук Л. М.	5,00
Бельбас М. В.	5,00
Билиця Н. В.	5,00
Вовчук Н. Л.	5,00
Воронич Л. І.	5,00
Вчителі (49 осіб)	
Габорах В. І.	5,00
Галенко М. В.	5,00
Гельо Т. Д.	5,00
Гнатюк П. В.	5,00
Думська С. І.	10,00
Дутчак Г. І.	5,00
Карпець О. Т.	5,00
Квич В. М.	5,00
Кенюк Л. П.	5,00
Ковальчук Н. І.	5,00
Ковальчук О. І.	5,00
Коник О. М.	5,00
Корнило Н. Є.	5,00
Костенко Н. П.	5,00
Крілик М. Р.	5,00
Крупич І. М.	5,00
Кукула О. Б.	5,00
Кульбанська М. С.	5,00
Лавренюк Л. В.	5,00
Марій Л. С.	5,00
Медвідь К. Й.	5,00
Мечева О. В.	5,00
Мокляк О. В.	5,00
Монюк О. І.	5,00
Новицька О. І.	5,00
Олексюк М. М.	10,00
Павлик З. М.	5,00
Пашинська В. О.	5,00
Погребняк О. О.	5,00
Потапова Т. О.	5,00
Рибчинська Н. В.	5,00
Рудей М. Ф.	5,00
Саветчук Н. М.	5,00
Самоткан Л. С.	5,00
Сосна М. Я.	3,00
Соя М. І.	5,00
Ступарик М. І.	5,00
Титаренко М. Д.	5,00
Турій І. М.	10,00
Феденко Л. М.	5,00
Федорняк О. В.	5,00
Худоб'як Г. М.	5,00
Чучук С. П.	5,00

10-Б клас (учні — 24, 1 учитель)

Арділь Іванка	1,00
Болехівський Руслан	1,00
Голощук Ірина	1,00
Данилюк Женья	1,00
Дівнич Мар'яна	1,00
Драбчук Уляна	1,00
Кліщ Ігор	1,00
Коржик Уляна	1,00
Литвин Галина	5,00
Литвин Наталія	1,00
Лупок Оксана	1,00
Маланюк Надія	1,00
Малецька Софія	1,00
Маруда Тетяна	1,00
Масник Наталя	1,00
Мельникович Тетяна	1,00
Мельничук Ірина	1,00
Михайлова Юля	1,00
Мотрич Катерина	1,00
Нестеренко Віка	1,00
Полуботько Настя	1,00
Рудич Вікторія	1,00
Савченко Віталій	1,00
Семенишин Руслана	1,00
Чеворис Анна	1,00

РІВНЕНСЬКЕ ОО ВУТ “ПРОСВІТА”
ім. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
(восьмий внесок)

Бочкович О. М., с. Завизів	
Острозького р-ну	10,00
Горбатюк В. Т., с. Завизів	
Острозького р-ну	10,00
Ковальчук Л. О., м. Рівне	10,00
Колесова О. В., с. Завизів	
Острозького р-ну	10,00
Костюк Т. В., м. Рівне	10,00
Микитюк М. І. та родина, м. Здолбунів-2	100,00
Новоселицький І. М., с. Завизів	
Острозького р-ну	10,00
Отрода Н. І., м. Рівне	5,00
Примас О. М., м. Рівне	10,00
Прокопчук В. Г., м. Рівне	10,00
Родина Новака І. А., м. Рівне	20,00
Статечна Н. І., с. Завизів	
Острозького р-ну	10,00
Стельмах Н. М., м. Рівне	10,00
Худов'як О. Х., м. Рівне	50,00
Черуха М. О., с. Квасилів	
Рівненського р-ну	50,00
Шеремет Л. А., м. Рівне	10,00

ВИКЛАДАЧІ ТА СТУДЕНТИ
РІВНЕНСЬКОГО ТЕХНІКУМУ ЕКОНОМІКИ
ТА ПІДПРИЄМНИЦТВА

Багнюк	5,00
Буката В. В.	5,00
Гусевич Г. М.	5,00
Камінська С.	5,00
Козлинець	5,00
Купицька Н. С.	5,00
Лук'янови К. В. та В. П.	10,00
Мартинюк С.	5,00
Марценюк Ю. Ю.	5,00
Міркушева І. В.	4,00
Музика Н.І.	5,00
Нагорнюк О. М.	5,00
Рогульська Н. В.	5,00
Самсон Л. С.	5,00
Сукач М. Ч.	5,00
Хоміна О. К.	5,00
Чурикова Л. І.	5,00

ВСЬОГО: 1158,00

Члени хорового колективу
Науково-дослідного інституту
будівельного виробництва
(ч/з Гуренка І. М.)

Власюк Г. М.	5,00
Дерев'яно В. Ф.	5,00
Дерев'яно Л. І.	5,00
Гегельська Н. В.	10,00
Грешнова Н. М.	10,00
Гуренко І. М.	20,00
Кушнерова Н. І.	5,00
Лавринюк В. О.	10,00
Луценко Н. Т.	10,00
Милішко Г. П.	10,00
Муравйова В. Л.	5,00
Олексеева Н. М.	5,00
Саченко С. І.	5,00

ВСЬОГО: 105,00

ОСЕРЕДОК “ПОЛТАВСЬКИЙ” УНП,
м. МАКІЇВКА ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛ.
(ч/з Пшеничного П. П.)

Пшеничний П. П.	10,00
Пшенична Г. П.	10,00
Поберезька Г. П.	10,00
Пшеничний Н. П.	20,00
Верзин М. Н.	20,00
Пшеничний А. П.	20,00
Пшеничний Т. П.	10,00
Сафонова Л. А.	10,00
Піпко І. П.	10,00
Зосимов М. М.	82,90
Прокопець Р. В.	20,00
Прокопець М. Ф.	20,00
Пасюга Л. І.	10,00
Кириченко В. І.	10,00

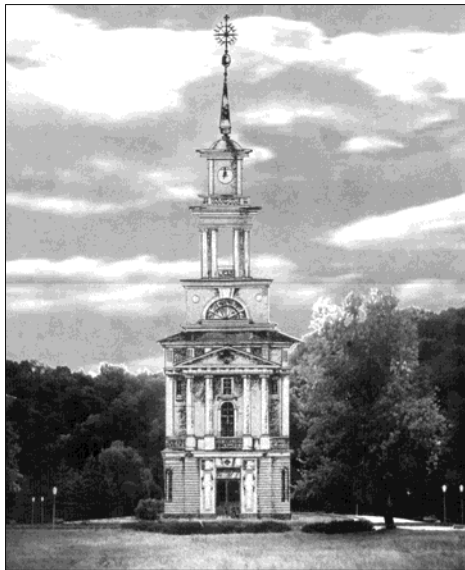
ВСЬОГО: 272,90

Учителі української мови
і літератури вищої категорії,
які з 19 січня до 24 березня 2004 року
підвищували кваліфікацію
в Київському міському
педагогічному університеті
імені Б. Д. Грінченка

Щасливі, що можемо долучитися
до такої святої справи!

Бандальєр Олена Олександрівна (СШ № 101)	
Баранова Галина Олександрівна (ЗНЗ № 320)	
Бірковська Надія Дмитрівна (СШ № 217)	
Бурлака Галина Іванівна (СШ № 304)	
Вишневська Галина Семенівна (СШ № 316)	
Генералова Алла Миколаївна (СШ № 49)	
Гнилорибова Лілія Миколаївна (СШ № 73)	
Годованюк Наталія Петрівна (Інтернат № 15)	
Гончарук Олена Василівна (ЗНЗ № 308)	
Гриненко Людмила Валентинівна (Профучилище деревообробки)	
Гур'єва Тетяна Яківна (ЗНЗ № 252)	
Демчук Людмила Ярославівна (СШ № 1)	
Жолдак Ярослав Олексійович (ЗНЗ № 109)	
Жолтікова Анжела Іванівна (ЗНЗ № 258)	
Задорожна Галина Іванівна (СШ № 44)	
Заруцька Марія Феліксівна (Проф. ліцей НАУ)	
Качан Валентина Федорівна (ЗНЗ № 8)	
Клак Лідія Василівна (ЗНЗ № 184)	
Ковальчук Тетяна (ЗНЗ № 294)	
Козлова Ольга Василівна (ЗНЗ № 307)	
Кононенко Віталій Леонідович (Гімназія № 178)	
Корсун Анастасія Володимирівна (Проф. училище зв'язку)	
Крецул Людмила Владиславівна (ЗНЗ № 93)	
Кривицька Марина Тарасівна (ЗНЗ № 232)	
Куряча Любов Вікторівна (ЗНЗ № 205)	
Лавриненко Софія Іванівна (Фізико-математичний ліцей)	
Лавринчук Інна Семенівна (ЗНЗ № 270)	
Латищенко Галина Петрівна (Проф. училище будівн.)	
Литовченко Світлана Володимирівна (ЗНЗ № 13)	
Лісна Ніна Сергіївна (Гімназія № 43)	
Лук'яненко Катерина Іванівна (Ліцей № 38)	
Маленко Валентина Остапівна (СШ № 151)	
Мартинець Леся Леонідівна (ЗНЗ № 190)	
Машина Ольга Андріївна (Гімназія “Троєщина”)	
Мороз Світлана Іванівна (ЗНЗ № 219)	
Морозова Наталія Юріївна (СШ № 138)	
Мотричук Світлана Антонівна (ЗНЗ № 268)	
Нечипоренко Людмила Петрівна (ЗНЗ № 254)	
Орябинська Єлизавета Іванівна (СШ № 150)	
Очеретяно Світлана Іванівна (СШ № 254)	
Панкратова Марина Аркадіївна (ЗНЗ № 268)	
Пархоменко Людмила Василівна (ЗНЗ № 22)	
Пасак Тетяна Олексіївна (ЗНЗ № 226)	
Пашенко Людмила Ростиславівна (СШ № 196)	
Самойленко Валентина Василівна (СШ № 54)	
Сватенкова Світлана Іванівна (Інтернат № 14)	
Силакова Ірина Костянтинівна (ЗНЗ № 93)	
Сліпка Ірина Володимирівна (ЗНЗ № 238)	
Слухай Вікторія Олексіївна (Гімназія імені Драгоманова)	
Токаренко Людмила Борисівна (ЗНЗ № 278)	
Тригуб Світлана Іванівна (Технічний ліцей)	
Удовенко Ніна Михайлівна (Гімназія “Оболонь”)	
Уродливець Ірина Олександрівна (ЗНЗ № 188)	
Федоренко Людмила Василівна (Ліцей “Поділ”)	
Фесенко Оксана Дмитрівна (ЗНЗ № 22)	
Черняківська Лідія Леонідівна (ЗНЗ № 294)	
Щербина Ірина Іванівна (СШ № 110)	
Яковенко Юлія Василівна (ЗНЗ № 119)	

ВСЬОГО: 165,00

ОФІРУВАЧІ З м. ДРОГОБИЧ

Дашкевич П.	2,00
Дмитрак-Кілас Н.	1,00
Голдан Р.	1,00
Сигін Н.	1,00
Кирчович Л.	2,00
Коник Я.	2,00
Шимушовська М.	5,00
Ярецька Н.	2,00
Янів С.	2,00
Паробок А.	2,00
Яджак Т.	5,00
Яджак М.	5,00

ВСЬОГО: 30,00

Учні спеціалізованої школи
№ 49 м. Київ.
Робимо цей скромний вклад
за велінням серця!

10-Б клас

Безпалый Вадим	
Дерев'яно Дмитро	
Зінченко Дар'я	
Копил Ірина	
Несторенко Анастасія	
Попко Євген	
Рождественська Юлія	
Сулима Валерія	
Сушинський Богдан	

ВСЬОГО: 105,00

ЧЕРВОНОГРАДСЬКИЙ
ОСЕРЕДОК ВУТ “ПРОСВІТА”

(п'ятий внесок ч/з Березовського М. Ю.)

ЗОШ № 5	383,00
Редакція газети “Новини Прибужжя”	150,00
Кальмук С. І.	50,00
Березовська М. П.	27,00
Березовський М. Ю.	25,00
Столярчук І. І.	25,00
Слука С. І.	30,00
Романова К. І.	10,00

ВСЬОГО: 700,00

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

студенти ІІ курсу філологічного факультету

Група 3513-2	
Кімлач Л. А.	2,00
Снісаренко А. Г.	2,00
Євтухова Н. В.	5,00
Тищенко О. В.	2,00
Бондарчук Л. В.	5,00
Лобан Л. П.	2,00
Кучковська А. М.	2,00
Леонтьєва Н. С.	0,60
Ворітна І. І.	5,00
Скуртул Г. С.	10,00
Воробйова О. Г.	5,00
Соловей І. О.	1,00
Коробова Я. В.	2,00
Сінебрюхова Я. О.	1,00
Білоножко К. В.	2,00
Маляренко В. В.	1,00
Сич І. І.	0,40

ВСЬОГО: 48,00